

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

8 Μαΐου 2023

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 3040

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 49652/Δ1

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

1.1. Της περ. ε' της παρ. 11 του άρθρου 4 του ν. 1566/1985 (Α' 167), σε συνδυασμό με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 7 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188),

1.2. της υποπερ. ββ της περ. α της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α' 118),

1.3. του άρθρου 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α' 136),

1.4. του άρθρου 90 του Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133),

1.5. του π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119),

1.6. του π.δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 121),

1.7. του π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123),

1.8. του π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2).

2. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

3. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

4. Την υπ' αρ. 65/08-12-2022 πράξη του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

5. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του τακτικού προϋπολογισμού του Υ.ΠΑΙ.Θ. σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/247/38226/Β1/03-04-2023 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Το Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο ορίζεται ως εξής:

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η μουσική εκπαίδευση αποτελεί βασικό πυλώνα της εκπαίδευσης των παιδιών στις τέχνες, ειδικά στη σημερινή εποχή της τεχνολογίας και της πληροφορίας, όπου κρίνεται αναγκαίος όσο ποτέ ο εγγραμματισμός των παιδιών στις τέχνες και στον πολιτισμό.

Η Μουσική Αγωγή, ως διακριτό γνωστικό αντικείμενο της αισθητικής αγωγής στην υποχρεωτική εκπαίδευση, έχει αφετηρία τον χαρακτήρα της μουσικής ως πανανθρώπινου φαινομένου και ως φυσιογνωμικού χαρακτηριστικού της ανθρώπινης ύπαρξης. Επίσης, έχει αφετηρία τη θέση και τις λειτουργίες που η μουσική επιτελεί διαχρονικά, συγχρονικά και γεωγραφικά στη ζωή του ανθρώπου, καθώς και τη σημασία της μουσικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και του/της εφήβου. Στο πλαίσιο αυτό, η διδασκαλία της αποσκοπεί πρωταρχικά στην ανάγκη να καλλιεργηθεί μια σχέση του/της μαθητή/-τριας με τη μουσική, ως αισθητική εμπειρία και καλλιτεχνική δραστηριότητα. Η ανάγκη προβάλλεται ιδιαίτερα επιτακτική στην παρούσα εποχή της Πληροφορίας και της ανάπτυξης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), μέσα στην οποία η παρουσία της μουσικής συνδέεται με κάθε πλευρά της καθημερινής ζωής του ανθρώπου. Το μάθημα

της Μουσικής -ως αυτοτελές γνωστικό αντικείμενο- έχει κατ' εξοχήν εργαστηριακό χαρακτήρα ο οποίος υποστηρίζεται όταν το μάθημα πραγματοποιείται σε κατάλληλα εξοπλισμένο μαθησιακό περιβάλλον.

Στο Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα αναφέρονται σε όλες τις εκφάνσεις της μουσικής αγωγής -βασικές μουσικές γνώσεις, δεξιότητες και θετικές στάσεις- που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αναπτύσσονται σπειροειδώς, διαρθρωμένα εντός τεσσάρων Θεματικών Πεδίων και επιτυγχάνονται μέσα από την εφαρμογή βιωματικών και ενεργητικών μουσικών δραστηριοτήτων με συγκεκριμένη στόχευση και οργανωμένο πλαίσιο. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα πηγάζουν από τις επιδιώξεις του μαθήματος της Μουσικής, σε σχέση με την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και του/της νέου/-ας, την καλλιέργεια της μουσικότητας, την απόκτηση αξιών ζωής και θετικής στάσης προς την τέχνη της μουσικής. Ακόμη, πηγάζουν σε σχέση με τη σύνδεση της μουσικής με την ευρύτερη κοινωνία, την απόκτηση γνώσης για την ιστορία του ανθρώπου και το περιβάλλον του (φυσικό και ανθρωπογενές). Η ολιστική αυτή προσέγγιση του μουσικού φαινομένου, μέσα από την ενεργή συμμετοχή του/της μαθητή/-τριας σε δημιουργικές και βιωματικές δράσεις σε όλο το φάσμα της μαθητικής ζωής του/της, μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας διά βίου σχέσης του/της με την τέχνη της μουσικής.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Σκοπός του μαθήματος της Μουσικής είναι η καλλιέργεια της μουσικότητας και των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών μέσα από την ακρόαση, την εκτέλεση και τη δημιουργία της μουσικής.

Αναλυτικότερα, το μάθημα της Μουσικής περιλαμβάνει γενικούς στόχους-προσδοκώμενα αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις), στο πλαίσιο των οποίων οι μαθητές/-τριες αναμένεται να:

- αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής μουσικής ακρόασης,
- καλλιεργήσουν τις φωνητικές τους δεξιότητες,
- αναπτύξουν δεξιότητες στην εκτέλεση μουσικών οργάνων,
- αναδείξουν δεξιότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης μουσικής,
- κατακτήσουν γνώσεις και δεξιότητες μουσικής γραφής και ανάγνωσης,
- αποκτήσουν γνώσεις ως προς τα βασικά μουσικά στοιχεία υφής (ρυθμός - αξίες, παύσεις, μέτρο - μελωδία, μορφή, ηχόχρωμα, δυναμική αγωγή, χρονική αγωγή, συνήχηση) και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αυτά συνδυάζονται στα διάφορα είδη και στίλ μουσικής,
- διαμορφώσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές σε σχέση με την ακρόαση, εκτέλεση και δημιουργία μουσικής,
- συνειδητοποιήσουν τον ρόλο της μουσικής διαχρονικά και συγχρονικά στη ζωή του ανθρώπου,

- δημιουργήσουν συνδέσεις μεταξύ του επιστημονικού και καλλιτεχνικού πεδίου της μουσικής και άλλων επιστημονικών ή καλλιτεχνικών πεδίων,
- αντιληφθούν τη θέση και τις λειτουργίες που επιτελεί η μουσική στη σύγχρονη μεταβιομηχανική και πολυπολιτισμική κοινωνία, στο πλαίσιο της εποχής της πληροφορίας που διανύουμε σήμερα.

Επιπλέον, στο μάθημα της Μουσικής συμπεριλαμβάνονται οι ειδικοί στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, σύμφωνα με τα οποία ο/η μαθητής/-τρια αναμένεται να:

- ακούει προσεκτικά τους ήχους και τη μουσική, να ανταποκρίνεται με ποικίλους τρόπους (π.χ. με κίνηση, με τραγούδι) και να αναγνωρίζει τα συστατικά στοιχεία και τις έννοιες της μουσικής: μελωδία, ρυθμό, δυναμική αγωγή, χρονική αγωγή, ηχόχρωμα, συνήχηση, δομή κ.ά. με αυξημένη αντιληπτικότητα, συντονισμό, εκφραστική ελευθερία και πρωτοβουλία, εκδηλώνοντας τα συναισθήματα και την αισθητική του/της συγκίνηση,
- χρησιμοποιεί τη φωνή του/της ελέγχοντας την άρθρωση, την τονική και ρυθμική ακρίβεια, τα δυναμικά και εκφραστικά στοιχεία (π.χ. φράσεις και αναπνοές), επεκτείνοντας τη φωνητική του/της έκταση και αναπτύσσοντας την ακουστική του/της μνήμη και την ερμηνευτική του/της ικανότητα,
- πειραματίζεται με την παραγωγή μουσικών ήχων και να αποδίδει, με αυξανόμενο έλεγχο της τεχνικής, σύνθετα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα, συνοδείες και συνηγήσεις (ρυθμικές - μελωδικές), μουσικά έργα με τη φωνή, με μουσικά όργανα καθορισμένου και μη καθορισμένου τονικού ύψους, με βάση την ακουστική του/της μνήμη και τη χρήση συμβατικής ή μη συμβατικής σημειογραφίας,
- εξερευνά, να δημιουργεί, να επιλέγει και να οργανώνει τους ήχους, συνθέτοντας και αυτοσχεδιάζοντας με δεξιότητα, φαντασία και ελευθερία χρησιμοποιώντας τη φωνή ή τα μουσικά όργανα (ευρωπαϊκά, παραδοσιακά, ή αυτοσχέδια), το σώμα ή άλλα αυτοσχέδια μέσα και ακόμη κατάλληλο μουσικό πρόγραμμα ή διαδραστικό εκπαιδευτικό λογισμικό,
- αντιλαμβάνεται διαισθητικά πώς τα μουσικά στοιχεία συνδυάζονται και οργανώνονται με συγκεκριμένους τρόπους, για να διαμορφωθεί ένα αισθητικό αποτέλεσμα και να περιγράψει με απλούς όρους τη μουσική που έχει ακούσει, τραγουδήσει ή παίξει, αναπτύσσοντας παράλληλα στοιχειώδεις γνώσεις μουσικής ορολογίας,
- εξοικειώνεται με τη μουσική διαφόρων τόπων, παραδόσεων, εποχών, καθώς και με τον πολιτισμικό ρόλο της μουσικής διαχρονικά, συγχρονικά και γεωγραφικά και να αναγνωρίζει ομοιότητες, διαφορές και αλληλεπιδράσεις στο πλαίσιο διαφόρων μουσικών ιδιωμάτων,
- διαπιστώνει τη σχέση της μουσικής με άλλες τέχνες διαχρονικά σε μια ολιστική προσέγγιση της τέχνης της μουσικής,
- συνεργάζεται και να αλληλεπιδρά με άλλους/-ες, να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να προτείνει ιδέες και

δημιουργικές «λύσεις», συμμετέχοντας ενεργά και με αυτοπεποίθηση σε ατομικές ή ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, συνειδητοποιώντας σταδιακά, έστω και διαισθητικά, τον προσωπικό του/της ρόλο, τη συμβολή των άλλων, την ανάγκη αλληλοσεβασμού και αποδοχής του άλλου και την ένταξη όλων αυτών στο πλαίσιο της μουσικής εκτέλεσης και δημιουργίας.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής στο Δημοτικό αποτελεί ένα ανοικτό και ευέλικτο ΠΣ, το οποίο διευκολύνει τον/την εκπαιδευτικό να οργανώσει και να σχεδιάσει το μάθημα της Μουσικής σύμφωνα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών του/της, ακολουθώντας την αρχή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, μέσα από καινοτόμες διδακτικές προσεγγίσεις και αξιοποιώντας τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και ψηφιακών μέσων. Το ΠΣ Μουσικής έχει διαμορφωθεί με βάση τρεις άξονες, τους οποίους ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει κάθε φορά ανάλογα με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και στη συνέχεια σχεδιάζει τις αντίστοιχες δραστηριότητες μάθησης. Οι τρεις άξονες διαμόρφωσης του ΠΣ Μουσικής είναι:

- Η αντίληψη των στοιχείων και των εννοιών της μουσικής.

- Η απόκτηση μουσικών και ευρύτερων γνωστικών δεξιοτήτων (μάθησης, ζωής, τεχνολογίας, του νου).

- Η κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη και η καλλιέργεια θετικών στάσεων απέναντι στην τέχνη της μουσικής.

Θέματα, επίσης, που αφορούν ηθικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και ευρύτερες πολιτισμικές αξίες είναι διάχυτα σε όλο το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής.

Με βάση τον σκοπό του μαθήματος της Μουσικής, τα γενικά και τα ειδικά προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, καθώς και τους τρεις προαναφερόμενους άξονες, το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής διαμορφώνεται στα παρακάτω τέσσερα Θεματικά Πεδία.

Θεματικό Πεδίο 1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής.

Θεματικό Πεδίο 2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά.

Θεματικό Πεδίο 3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες.

Θεματικό Πεδίο 4. Η μουσική στη ζωή εντός και εκτός σχολείου.

Θεωρείται πολύ σημαντικό για τη μουσική παιδεία των μαθητών/-τριών να οργανώνεται η διδασκαλία γύρω από Θεματικά Πεδία, τα οποία συνδέουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκτούν οι μαθητές/-τριες με τη μουσική ως μορφή επικοινωνίας, τόσο με τον εξωτερικό κόσμο (φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον), όσο και με τον εσωτερικό κόσμο τους. Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής έχει στόχο τη δημιουργία πολιτών οι οποίοι θα έχουν μια υγιή σχέση με τον εσωτερικό τους κόσμο και μια επικοινωνιακή σχέση με το άμεσο περιβάλλον τους (φυσικό, τεχνητό, κοινωνικό και πολιτισμικό), από το οποίο αντλούν έμπνευση και ερεθίσματα και για του οποίου την αιεφόρο ανάπτυξη ενδιαφέρονται. Η αλλαγή του τρόπου εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος και η ανάγκη προστασίας του καθιστούν αναγκαία τη συνε-

δητοποίηση της ανάγκης για προσανατολισμό σε ανανεώσιμες μορφές ενέργειας και σε πιο βιώσιμες μορφές ανάπτυξης. Η αναφορά του Προγράμματος Σπουδών σε δημοτικά τραγούδια και σε τραγούδια, παλαιότερα και σύγχρονα, με θέμα το περιβάλλον (λουλούδια, πουλιά, θάλασσα, διαχείριση απορριμμάτων), τα οποία καλλιεργούν την αγάπη για τη φύση, σε συνδυασμό με δραστηριότητες και συζήτηση, συγκινούν και εμπνέουν τα παιδιά και εγείρουν προβληματισμούς για το περιβάλλον και τη στάση τους προς αυτό.

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής παρουσιάζεται σε μορφή πίνακα με τρεις στήλες, ως εξής: Σε κάθε ομάδα τάξεων, Α' και Β' τάξη, Γ' και Δ' τάξη, Ε' και Στ' τάξη, αντιστοιχούν στήλες οργανωμένες με βάση τα τέσσερα Θεματικά Πεδία που προαναφέρθηκαν. Σε καθένα από τα τέσσερα Θεματικά Πεδία περιλαμβάνονται αντίστοιχα: Θεματικές Ενότητες και Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις). Τα περιεχόμενα του Προγράμματος Σπουδών παρουσιάζονται στις πρώτες δύο στήλες (από αριστερά). Συγκεκριμένα, στο Θεματικό Πεδίο 1 «Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής», το περιεχόμενο προσδιορίζεται από τις αντίστοιχες Θεματικές Ενότητες, 1.1 Παλμός- Ρυθμός, 1.2. Τονικό ύψος-Μελωδία, 1.3. Μορφή, 1.4. Δυναμική Αγωγή, 1.5. Χρονική Αγωγή, 1.6. Ηχώχρωμα, 1.7. Συνήχηση. Στο Θεματικό Πεδίο 2 «Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 2.1. Ελληνική μουσική παράδοση. Δημοτικό τραγούδι 2.2. Βυζαντινή μουσική (για τις τάξεις Α'-Δ' Δημοτικού), 2.2. Δημοφιλές ελληνικό τραγούδι (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.3. Δημοφιλές ελληνικό τραγούδι (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.3. Έντεχνη ελληνική μουσική-Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.4. Έντεχνη δυτική μουσική (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.4. Μουσικές του κόσμου (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.5. Μουσικές του κόσμου (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.5. Δημοφιλές δυτικό τραγούδι (για τις τάξεις Ε' και Στ').

Στο Θεματικό Πεδίο 3 «Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 3.1. Μουσική και άλλες τέχνες, 3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα, ενώ στο Θεματικό Πεδίο 4 «Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός του σχολείου» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 4.1. Σχολικές εκδηλώσεις, 4.2. Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης. Εκπαιδευτικές συναυλίες και 4.3 Μουσειακή Αγωγή. Στην τρίτη στήλη του πίνακα παρουσιάζονται τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι υποκατηγορίες του Θεματικού Πεδίου 2 διαφοροποιούνται στις διάφορες τάξεις (Α'-Β', Γ'-Δ' και Ε'-Στ') ανάλογα με τους μαθησιακούς στόχους και την ηλικία των παιδιών. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στην ένταξη της Βυζαντινής μουσικής στην έντεχνη ελληνική μουσική, κάτι που υποστηρίζεται με βάση τη σύγχρονη μουσικολογική έρευνα (βλ. παρακάτω Καινοτομίες του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό). Η ένταξη και η συσχέτιση της βυζαντινής μουσικής με την έντεχνη ελληνική μουσική πραγματοποιείται στη Θεματική Ενότητα 2.3. «Έντεχνη

ελληνική μουσική-Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική», των τάξεων Ε' και Στ'. Στις προηγούμενες τάξεις (Α'-Δ'), η βυζαντινή μουσική συμπεριλαμβάνεται ως διακριτή ενότητα.

Τα περιεχόμενα των Θεματικών Πεδίων (Θεματικές Ενότητες, Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα) ορίζονται σύμφωνα με τους στόχους, τη διδακτική μεθοδολογία και τη φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής. Σε κάθε ομάδα τάξεων (Α'-Β', Γ'-Δ', Ε'-Στ') τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα διαμορφώνονται με βάση το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων (ενεργητική ακρόαση, μουσική εκτέλεση μουσική δημιουργία-αυτοσχεδιασμός-σύνθεση), το οποίο παρουσιάζεται αναλυτικά παρακάτω στην ενότητα Δ. Διδακτική πλαισίωση-Σχεδιασμός μάθησης.

Έτσι, ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής χρησιμοποιεί το τρίπτυχο αυτό των μουσικών δραστηριοτήτων για να αξιοποιήσει τα περιεχόμενα της τρίτης στήλης αλλά και τις δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στην τέταρτη στήλη της ψηφιακής εκδοχής του ΠΣ, ώστε να διαμορφώσει τη σειρά των μαθημάτων του/της και το περιεχόμενό τους με περιθώριο ευελιξίας, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των μαθητών/-τριών και τις δικές του/της ικανότητες και δεξιότητες.

Τα Θεματικά Πεδία του ΠΣ Μουσικής έχουν στόχο να ενισχύσουν τη σφαιρική προσέγγιση του μαθήματος της Μουσικής, να δημιουργήσουν δηλαδή ευκαιρίες για διθεματικές και διεπιστημονικές συνδέσεις μεταξύ της μουσικής και των άλλων τεχνών, καθώς και των άλλων γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών. Ο απώτερος σκοπός είναι να προσδώσουν στον σχεδιασμό των μαθημάτων της Μουσικής εσωτερική συνοχή με κεντρική κατεύθυνση τη διασύνδεση του σχολείου με την πραγματικότητα και τη δημιουργία πολιτών, οι οποίοι θα χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει στο μάθημα της Μουσικής για την ανάπτυξη της αισθητικής τους καλλιέργειας και για μια διά βίου ολιστική καλλιέργεια και μόρφωση. Οι ενδεικτικές δραστηριότητες, επίσης, αποτελούν προτάσεις και δεν εξαντλούν τις δυνατότητες του/της εκπαιδευτικού. Έχουν δημιουργηθεί με σκοπό να περιγράψουν με περισσότερο πρακτικό τρόπο την εφαρμογή των ιδεών του Προγράμματος Σπουδών. Υπάρχει η δυνατότητα ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής να τις χρησιμοποιήσει ως πηγή έμπνευσης προκειμένου να διαμορφώσει ως έναν βαθμό το δικό του/της πρόγραμμα, το οποίο θα είναι προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες συνθήκες που χαρακτηρίζουν την κάθε τάξη, το κάθε σχολείο, τον/την κάθε μαθητή/-τρια.

Καινοτομίες του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό

Υπό την οπτική της Μουσικολογίας

- Ανάδειξη μέσα από τη δομή του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής της εννοιολογικής διάκρισης μεταξύ έντεχνης, δημοφιλούς μουσικής και παραδοσιακής μουσικής, κατηγοριών που έχουν οριστεί με βάση αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια, καθώς η σύγχρονη επιστημονική άποψη υποστηρίζει ότι ο όρος «έντεχνη» [μουσική] αναφέρεται «στη διαφορετική διαδικασία, στις

διαφορετικές προϋποθέσεις και στη διαφορετική δομική υφή του τελικού καλλιτεχνικού προϊόντος μιας μουσικής δραστηριότητας, όπως αυτή, λ.χ. του Καλομοίρη ή του Σκαλκώτα, χωρίς όμως ο όρος αυτός να υπονοεί την υποβίβαση άλλων μορφών μουσικής δραστηριότητας σε "μη-τέχνη"».

- Ανάδειξη μέσα από τη δομή του Προγράμματος Σπουδών της διακριτότητας της έντεχνης ελληνικής μουσικής ως παραμέτρου του ελληνικού πολιτισμικού κεφαλαίου. Ιδιάζουσες είναι οι περιπτώσεις των Γιάννη Κωνσταντινίδη (Κ. Γιαννίδη) και Μίκη Θεοδωράκη, στη συνθετική παραγωγή των οποίων αναπτύσσεται παράλληλα και συχνά συνυφαίνεται τόσο η έντεχνη όσο και η δημοφιλής μουσική δημιουργία. Ιδιαίτερα ο Μ. Θεοδωράκης, πέρα από το μεγάλο έργο του στη δημοφιλή μουσική με το οποίο συνδέθηκε η έκφραση «έντεχνο-λαϊκό», όρος αμφισβητούμενος επιστημονικά, και την ενασχόλησή του με το πολιτικό τραγούδι σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, παρήγαγε και έργο έντεχνης μουσικής, σημαντικό, τόσο ως προς την ποσότητα, όσο και ως προς την ποιότητά του.

- Ένταξη της βυζαντινής μουσικής στην έντεχνη ελληνική μουσική ως έντεχνης μουσικής της μεσαιωνικής Ελλάδας. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η εκκλησιαστική μουσική στον ελλαδικό χώρο έχει όλα τα χαρακτηριστικά της έντεχνης μουσικής, όπως επώνυμη δημιουργία, διάδοση μέσω σημειογραφίας και γραπτών κειμένων, θεωρητική τεκμηρίωση, συστηματική μελέτη μέσω μαθητείας και οργανωμένης εκπαίδευσης, σε αντιδιαστολή με την παραδοσιακή μουσική που βασίζεται κυρίως στην προφορικότητα. Παρότι αντίστοιχα η εκκλησιαστική μουσική του δυτικού Μεσαίωνα συμπεριλαμβάνεται στα εγχειρίδια της ιστορίας της Μουσικής, δεν συνέβαινε κάτι τέτοιο μέχρι πρόσφατα για την εκκλησιαστική μουσική στον ελλαδικό χώρο. Η μουσική της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, ευρύτατα γνωστή με τον όρο «Βυζαντινή μουσική», απουσίαζε από τις αναφορές που υπήρχαν για την ελληνική μουσική δημιουργία.

- Αναγραφή με ελληνικούς χαρακτήρες των ξένων κύριων ονομάτων που προέρχονται από το κυριλλικό αλφάβητο και με την απλούστερη ορθογραφία στα ελληνικά, π.χ. Τσαϊκόφσκι (αντί Τσαϊκόφσκυ). Αναγραφή των ονομάτων που προέρχονται από το λατινικό αλφάβητο στην πρώτη τους εμφάνιση με τη διπλή γραφή (με ελληνικούς χαρακτήρες και σε παρένθεση με λατινικούς χαρακτήρες). Στις μετέπειτα εμφανίσεις του ίδιου ονόματος, για αποφυγή των παρενθέσεων που δυσχεραίνουν την ανάγνωση, αναγραφή του ονόματος μόνο με ελληνικούς χαρακτήρες. Ως προς τους τίτλους των έργων, αρχικά αναγραφή της ελληνικής μετάφρασής τους και σε παρένθεση του πρωτότυπου τίτλου τους, ώστε να έχουν τη δυνατότητα οι εκπαιδευτικοί να ανατρέξουν σε πηγές, προκειμένου να αντλήσουν περισσότερες πληροφορίες. Σε κάποιες λίγες περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει δόκιμη ελληνική μετάφραση, αυτή παραλείπεται.

- Καταγραφή κατά πρώτον στα ελληνικά των ξένων όρων που είναι διαδεδομένοι: για παράδειγμα πριν από τη διαδεδομένη λέξη «refrain» προηγείται η αναγραφή της λέξης στα ελληνικά «επωδός», «ρεφρέν/(refrain)».

Υπό την οπτική των Παιδαγωγικών

- Ένταξη μεθόδων προς εξειδίκευση και εμπλουτισμό της ευρείας μεθοδολογικής προσέγγισης: βιωματική μάθηση, διερευνητική/ανακαλυπτική μάθηση («inquiry-based learning»), ομαδο-συνεργατική μάθηση, διαθεματικότητα, Project based learning (μάθηση βάσει έργου), συμπεριληπτική εκπαίδευση, διαπολιτισμική διδασκαλία, διαφοροποιημένη διδασκαλία.

- Αξιοποίηση ποικιλίας διδακτικών τεχνικών: εισήγηση, παρουσίαση, υποδειγματική εκτέλεση, περιγραφή, διήγηση-αφήγηση, ερωταπόκριση, συζήτηση (και χιονοστιβάδα), ελεύθερος ή κατευθυνόμενος διάλογος, διαλεκτική αντιπαράθεση (debate), σωματική μειυτική, παρότρυνση, μελέτη περίπτωσης, εννοιολογική χαρτογράφηση, πρακτική άσκηση, εργασίες ατομικά, κατά ζεύγη ή ομάδες, παιχνίδι ρόλων.

- Λειτουργική αξιοποίηση εποπτικών και οπτικοακουστικών μέσων, ως απαραίτητης συνιστώσας του μαθήματος της Μουσικής.

- Χρήση μουσικής τεχνολογίας και τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, τόσο για την ενίσχυση της σύγχρονης και ασύγχρονης συνεργασίας, όσο και για την προώθηση της μουσικής εκτέλεσης και δημιουργίας με ψηφιακά μέσα (ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες, διαδικτυακά αποθετήρια διαδραστικού υλικού, λογισμικά ανοιχτού κώδικα, καθώς και οπτικοποιήσεις, εννοιολογικούς χάρτες, βίντεο, κείμενα, διαδραστικές ασκήσεις «πρακτικής και εξάσκησης», εικονικές περιηγήσεις, εργαλεία δημιουργίας νοητικών χαρτών, σταυρόλεξων, ερωτήσεων αντιστοίχισης, ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, ερωτήσεων σωστού-λάθους, εργαλεία δημιουργίας διαδραστικών βίντεο, χρονογραμμών, κολάζ, παιχνιδιών μνήμης, ηλεκτρονικού βιβλίου, παρουσιάσεων, επεξεργασίας ήχου, δημιουργίας παρτιτούρας, επεξεργασίας βίντεο και εικόνας).

- Αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς και του μικτού μοντέλου μάθησης. Το μικτό μοντέλο μάθησης αξιοποιεί τη μεθοδολογία της Ανεστραμμένης Διδασκαλίας (Flipped Instruction) (με τη μορφή του «Κυλιόμενου Σάντουιτς») (Rotation Sandwich), βασίζεται στις αρχές της Αυτο-ρυθμιζόμενης Μάθησης (Flipped in Rotation Sandwich Mode with Self-Regulated Learning Principles) και αξιοποιείται στη σύγχρονη και ασύγχρονη ΕΞΑΕ, καθώς και στον συνδυασμό διά ζώσης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας.

- Ένταξη της αξιολόγησης των παραμέτρων της εκπαιδευτικής διαδικασίας ως βασικού εργαλείου ανατροφοδότησης. Στο πλαίσιο της αυθεντικής αξιολόγησης, αξιοποιούνται η παρατήρηση, η αυτοαξιολόγηση και η ετεροαξιολόγηση, ο ατομικός φάκελος μαθητή/-τριας (portfolio), οι συζητήσεις και οι ψηφιακές δοκιμασίες.

- Προώθηση δεξιοτήτων 21ου αιώνα: ανάπτυξη δεξιοτήτων μάθησης (δημιουργικότητα, κριτική σκέψη, συνεργατικότητα, επικοινωνία), δεξιοτήτων του νου (στρατηγική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, μελέτη περιπτώσεων, πλάγια σκέψη, ρουτίνες σκέψης, αναστοχασμός, υπολογιστική σκέψη), δεξιοτήτων ζωής (πρωτοβουλία, αυτενέργεια, οργανωτική ικανότητα κ.τ.λ.) και δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης (ψηφιακός και

τεχνολογικός γραμματισμός, συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας κ.τ.λ.). Σύνδεση της στοχοθεσίας των εργαστηρίων δεξιοτήτων με τη στοχοθεσία του μαθήματος της Μουσικής.

- Επισήμανση της σχέσης με το περιβάλλον και την εκπαίδευση για την αειφορία στο πλαίσιο των «17 στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης». Καλλιέργεια σεβασμού προς το περιβάλλον μέσα από επιλεγμένο μουσικό ρεπερτόριο και δραστηριότητες.

- Καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής (δεξιότητες κοινωνικής ζωής, δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης), συνειδητοποίηση του σημαντικού ρόλου της μουσικής στις διάφορες όψεις της κοινωνικότητας.

Γενικές επισημάνσεις του Προγράμματος Σπουδών της Μουσικής

- Ευέλικτη εφαρμογή από τον/την εκπαιδευτικό. Δυνατότητα προσαρμογής του Προγράμματος σε ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες διαφορετικών μαθητικών πληθυσμών.

- Συμφωνία περιεχομένου και διαθέσιμου ανά τάξη αριθμού διδακτικών ωρών. Δυνατότητα εφαρμογής σε ρεαλιστικό χρόνο μέσα στο πλαίσιο του προβλεπόμενου ωρολογίου προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη και τα μονοθέσια, τα ολιγοθέσια, τα πολυπολιτισμικά και τα σχολεία ακριτικών περιοχών. Ο πλούτος των προτεινόμενων δραστηριοτήτων και των ενδεικτικών παραδειγμάτων αποσκοπεί στην παροχή δυνατότητας για ποικίλες επιλογές από τους/τις εκπαιδευτικούς και όχι για την αναγκαστική ή περιοριστική εφαρμογή τους.

- Διαδοχική σπειροειδής διαστρωμάτωση των προς διδασκαλία μουσικών στοιχείων ανά τάξη.

- Έμφαση στη ρυθμικο-μελωδική και σημασιολογική σχέση μουσικής και προφορικού, γραπτού λόγου (ποίηση, πεζογραφία), της ελληνικής γλώσσας και άλλων γλωσσών καταγωγής, μέσα από επιλεγμένες δραστηριότητες, όπως συνδυασμοί λέξεων, φράσεων, παροιμιών με ρυθμικά ή μελωδικά μοτίβα, ενεργητική ακρόαση, ηχητική και μουσική επένδυση ιστοριών, ποιημάτων, παροιμιών.

- Ένταξη δραστηριοτήτων «οπτικοποίησης» ή εικαστικής απεικόνισης της μουσικής (ενός ηχητικού παραδείγματος, μιας μουσικής έννοιας, μιας μουσικής δομής) και δραστηριοτήτων «μουσικοποίησης» έργων άλλων τεχνών (π.χ. εικαστικά), οι οποίες προάγουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία.

- Ένταξη απλών ενορχηστρώσεων με τα διαθέσιμα μουσικά μέσα (μελωδικά και ρυθμικά κρουστά, πνευστά) σε δραστηριότητες μουσικής εκτέλεσης.

- Επιλογή του ρεπερτορίου με κριτήρια την καλλιτεχνική ποιότητα και την καταλληλότητα ως προς τον βαθμό δυσκολίας, τις εκτάσεις των φωνών και το περιεχόμενο ποιητικών κειμένων ή στίχων. Μουσικά κομμάτια (ενδεικτικά) σε απλό μουσικό κείμενο προορίζονται για μουσική πράξη, ενώ πιο σύνθετα για δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης με συνοδεία απλών ή/και αυτοσχεδίων οργάνων.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

1. Το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων

Στη διδασκαλία της μουσικής είναι σημαντικό να συ-

μπεριλαμβάνεται το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων, της ενεργητικής ακρόασης, της εκτέλεσης και της δημιουργίας της μουσικής.

Οι κατηγορίες αυτές μουσικών δραστηριοτήτων εμπλέκονται και συνδυάζονται άλλοτε και οι τρεις, άλλοτε περισσότερο η μία ή οι δύο, ανάλογα με το περιεχόμενο της Θεματικής Ενότητας και το ηλικιακό και γνωστικό επίπεδο των μαθητών/-τριών, καθώς και τις δυνατότητές τους. Είναι επιθυμητό οι μαθητές/-τριες να βιώνουν αυτές τις κατηγορίες μουσικών δραστηριοτήτων όχι μόνο στο πλαίσιο της εξοικειώσής τους και κατανόησης μεμονωμένων μουσικών εννοιών και δεξιοτήτων, αλλά και στο πλαίσιο μιας ολιστικής προσέγγισης του μουσικού φαινομένου.

Οι μουσικές δραστηριότητες επιτελούνται μέσα από διαδικασίες διερευνητικής, ομαδοσυνεργατικής και βιωματικής μάθησης, μέσα στις οποίες ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως εμπυχωτής/-τρια, ανιχνεύει και ενθαρρύνει την ανάπτυξη των εκφραστικών δυνατοτήτων των μαθητών/-τριών και φροντίζει για την καλλιέργεια ενός κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος στην τάξη που βασίζεται στην εμπιστοσύνη, αλληλεγγύη, αποδοχή και συλλογικότητα.

1.1. Η ενεργητική μουσική ακρόαση

Η δραστηριότητα της ενεργητικής μουσικής ακρόασης συμβάλλει αφενός μεν στην ανάπτυξη των ακουστικών δεξιοτήτων και της εσωτερικής ακοής των μαθητών/-τριών (μαθαίνουν να αναγνωρίζουν, να αποκωδικοποιούν, να οπτικοποιούν, να αναπαριστούν με συμβατική ή μη, σημειογραφία, να αναλύουν τις διάφορες μουσικές έννοιες), αφετέρου δε στην επαφή των μαθητών/-τριών με ποικίλα μουσικά ακούσματα από διάφορα είδη, στίλ και πολιτισμούς. Σκοπός της μουσικής ακρόασης είναι η δημιουργία «ενεργητικών ακροατών/-τριών» μέσα από τη γνωστική, ψυχοκινητική και συναισθηματική/κριτική ανταπόκριση των μαθητών/-τριών σε ποικιλία μουσικών ειδών. Μέσα από τις γενικές κατηγορίες της έντεχνης, παραδοσιακής και δημοφιλούς μουσικής ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει με ποιοτικά κριτήρια επιμέρους είδη, τα οποία στο σχολείο τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν: το δημοτικό τραγούδι, το δημοφιλές ελληνικό τραγούδι (μελοποιημένη ποίηση, αστικό λαϊκό τραγούδι), τη βυζαντινή μουσική, τη μουσική της αρχαίας Ελλάδας, το δημοφιλές δυτικό τραγούδι (ποπ, ροκ κ.λπ.), την έντεχνη ελληνική μουσική, την έντεχνη δυτική μουσική, την παραδοσιακή μουσική από άλλες κουλτούρες, ευρωπαϊκές ή εξω-ευρωπαϊκές (μουσικές του κόσμου).

Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην παιδαγωγική προσέγγιση της ελληνικής μουσικής παράδοσης και της έντεχνης ελληνικής μουσικής μέσω κατάλληλων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, ανάλογων με την ηλικία και τις δυνατότητες των παιδιών.

Η δραστηριότητα της μουσικής ακρόασης μπορεί να συνδυαστεί με τη δραστηριότητα της μουσικής εκτέλεσης, με εμπειρίες, δηλαδή, ζωντανών συναυλιών, εντός και εκτός του σχολείου, στις οποίες θα συμμετέχουν τα παιδιά, με ρεπερτόριο που επιλέγεται από τον/την εκπαιδευτικό και τα παιδιά από κοινού και με κριτήρια πάντα

το γνωστικό επίπεδο, τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Ανεξάρτητα από τη μορφή και τον στόχο που έχει κάθε φορά η δραστηριότητα της ενεργητικής ακρόασης στο μάθημα, είναι σημαντικό ότι δίνεται η ευκαιρία στους/στις μαθητές/-τριες να απολαύσουν τη μουσική που ακούν και να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκαλεί.

1.2. Η μουσική εκτέλεση

Η μουσική εκτέλεση μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω του τραγουδιού και του παιξίματος μουσικών οργάνων. Η μουσική εκτέλεση δίνει έμφαση στη σημασία της μουσικής ερμηνείας ξεκινώντας με τη φωνή και συνεχίζοντας με τα όργανα, ως μέσο ανάπτυξης της μουσικότητας και της κατανόησης της μουσικής. Κατά τη δραστηριότητα της εκτέλεσης, οι μαθητές/-τριες είναι δυνατόν να εκτελούν συνθέσεις ατομικά ή ομαδικά με τη φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα μέσα στην τάξη τους, αλλά και σε ευρύτερα ακροατήρια (σχολείο, γονείς, κοινότητα). Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή καλλιεργούνται δεξιότητες ελέγχου του παραχθέντος ήχου, καθώς και της απόδοσης/ερμηνείας της μουσικής διαφόρων ειδών και στίλ, ενώ παράλληλα οι μαθητές/-τριες έχουν την ευκαιρία να αισθανθούν την απόλαυση της μουσικής. Σημαντική προϋπόθεση για τη μουσική εκτέλεση είναι η συστηματική και διαβαθμισμένη καλλιέργεια δεξιοτήτων μουσικής ανάγνωσης και γραφής μέσα από προσεγγίσεις κατάλληλες για την ηλικία και το γνωστικό επίπεδο των παιδιών.

Τραγούδι - Φωνητική εκτέλεση

Η φωνή, το πρώτο και το πιο εύκολα προσβάσιμο όργανο που διαθέτει ο άνθρωπος, αποτελεί το μουσικό εργαλείο για την πραγματοποίηση του τραγουδιού. Η δραστηριότητα του τραγουδιού είναι μία από τις πρώτες δραστηριότητες του παιδιού, η οποία προσφέρει ιδιαίτερη ευχαρίστηση και ταυτόχρονα αποτελεί μέσο για την απόκτηση και την καλλιέργεια μουσικών δεξιοτήτων. Το τραγούδι αφορά όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες και αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης και έκφρασης των συναισθημάτων τους σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους. Για τους παραπάνω λόγους, το τραγούδι αποτελεί βασικό διδακτικό υλικό στο μάθημα της Μουσικής. Ιδιαίτερη σημασία έχει η επιλογή ρεπερτορίου των τραγουδιών που θα πρέπει αφενός να γίνεται λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια, όπως η ηλικία των παιδιών, η τονική έκταση της φωνής τους, τα ενδιαφέροντά τους, η απλότητα, η ευκολία απομνημόνευσης, η ευληπτότητα, η σαφήνεια της μορφής, το νόημα των στίχων, και αφετέρου να ακολουθεί κατάλληλες παιδαγωγικές αρχές. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού ως καλού προτύπου προς μίμηση παραμένει αναντικατάστατος.

Μέσα από το τραγούδι επιδιώκεται, επίσης, η γνωριμία των παιδιών με ποιοτικά είδη μουσικής, από τον χώρο της παραδοσιακής, δημοφιλούς και έντεχνης μουσικής. Βασική πηγή άντλησης των τραγουδιών αποτελεί ο ελληνικός πολιτισμός, η ελληνική παραδοσιακή μουσική, η ελληνική δημοφιλής μουσική και η έντεχνη ελληνική μουσική. Κατ' επέκταση, σε ένα συγκριτικό πλαίσιο θα μπορούν να αντλούνται και τραγούδια και από άλλους πολιτισμούς, ευρωπαϊκούς και εξευρωπαϊκούς.

Οργανοχρησία - Οργανική εκτέλεση

Πρωταρχικό μέλημα στη χρήση οργάνων, σε ολόκληρη την υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι οι μαθητές/-τριες να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερες εμπειρίες με μουσικά όργανα. Στόχος είναι να αγαπήσουν τα μουσικά όργανα ως προέκταση του σώματός τους, να τα σέβονται ως μέσα παραγωγής ήχου και να τα χρησιμοποιούν, τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου, ως μέσο εκτέλεσης της μουσικής και ως μέσο με το οποίο μπορούν να εκφράσουν τις μουσικές ιδέες και δημιουργίες τους.

Στις πρώτες δύο τάξεις του Δημοτικού Σχολείου (Α' και Β') η ενασχόληση με τα όργανα είναι εμπειρική. Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να κρατούν σωστά και να χειρίζονται, με κινήσεις που επιτρέπει η σωματική τους ανάπτυξη και οι ικανότητες συντονισμού χεριού-ματιού, κρουστά όργανα τάξης, επιλεγμένα όργανα Ορφ (Orff) ή ακόμα αυτοσχέδια μουσικά όργανα. Δίνεται έμφαση στο σώμα, ως μουσικό όργανο και στον πειραματισμό με ήχους που μπορούν να παραχθούν από αυτό. Η ενασχόληση με τα μουσικά όργανα, ενώ ξεκινά εμπειρικά από τις πρώτες βαθμίδες, γίνεται πιο μεθοδική με την εισαγωγή της ευρωπαϊκής σημειογραφίας από το τέλος της Β' Δημοτικού και μετά. Στο στάδιο αυτό μπαίνουν οι βάσεις για τον σωστό χειρισμό των οργάνων (χειρισμός επικρουστήρων, χειρισμός της αναπνοής, σωστό κράτημα, σεβασμός στα όργανα ως αντικείμενα, παίξιμο-παύση και αυτοσυγκράτηση, ανταπόκριση σε οδηγίες μαέστρου, παραγωγή ποιοτικού ήχου, παραγωγή ποικίλων ηχοχρωμάτων, ανάπτυξη μουσικών συνόλων κ.λπ.). Η χρήση της τεχνολογίας μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά (ηλεκτρονικά όργανα, MIDI keyboards, εικονικά μουσικά όργανα κ.ά.).

Επιπλέον, η κατασκευή αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων από ανακυκλώσιμα υλικά μπορεί να συμβάλει τόσο στη βιωματική κατανόηση των φυσικών παραμέτρων του ήχου, όσο και στην καλλιέργεια του σεβασμού και της αγάπης προς το ίδιο το μουσικό όργανο, καθώς και προς το φυσικό περιβάλλον. Σημαντικό είναι, επίσης, σε όλες τις βαθμίδες, οι μαθητές/-τριες να ηχογραφούν τις εκτελέσεις τους, να αναστοχάζονται, να τις αξιολογούν και να δέχονται τα σχόλια των άλλων, με σκοπό τη βελτίωσή τους.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να παίζουν τόσο σε ομάδες με συναίσθηση του ρόλου τους σε αυτές, όσο και ατομικά (σόλο). Κάποια από τα τραγούδια με απλό μουσικό κείμενο μπορούν να προσεγγιστούν αναλυτικά, με δραστηριότητες μουσικής ανάγνωσης και εκτέλεσης (τραγούδι, κρουστά καθορισμένου και ακαθόριστου τονικού ύψους). Κάποια συνθετότερα μουσικά κείμενα μπορούν να αξιοποιηθούν εκπαιδευτικά σε δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης με απλή ρυθμική συνοδεία (body percussion, ή κρουστά όργανα ακαθόριστου τονικού ύψους). Γενικά, προτείνεται η συνοδεία ενός τραγουδιού να αποδίδεται με απλά μουσικά όργανα που παίζουν τα παιδιά (απόδοση απλών ενορχηστρώσεων), ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Σε κάποιες περιπτώσεις όπου είναι αναγκαίο και απαραίτητο και ανάλογα με το ύψος του κάθε τραγουδιού,

η συνοδεία είναι δυνατόν να ενισχυθεί και με άλλους τρόπους, οι οποίοι προσφέρονται από τις νέες τεχνολογίες (διαδίκτυο, караόке κ.λπ.).

Οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται, επίσης, αν είναι δυνατόν, να παίζουν σε εκδηλώσεις εκτός σχολικού χώρου μαζί με άλλους ερασιτέχνες ή επαίοντες μουσικούς και καλλιτέχνες.

1.3. Η μουσική δημιουργία: σύνθεση και αυτοσχεδιασμός

Κεντρικός στόχος αυτής της κατηγορίας δραστηριοτήτων είναι η ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού, η οποία πραγματοποιείται μέσα από τη χρήση των μουσικών γνώσεων και δεξιοτήτων που έχει αποκτήσει από προγενέστερες δραστηριότητες. Η ακρόαση ποικιλίας μουσικών ειδών και παραδόσεων, το τραγούδι και το παίξιμο οργάνων οδηγούνται συχνά αυθόρμητα σε δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας. Με τις δραστηριότητες του αυτοσχεδιασμού και της σύνθεσης (με φωνή, όργανα, κίνηση ή/και με χρήση ΤΠΕ και μουσικής τεχνολογίας) παρέχεται στους/στις μαθητές/-τριες ένα μέσο αυτοέκφρασης και επικοινωνίας με τους άλλους. Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν και επεξεργάζονται ένα μεγάλο εύρος ηχογόνων πηγών, καλλιεργώντας παράλληλα την κριτική σκέψη τους, μέσα από τις διάφορες επιλογές που πρέπει να κάνουν για τον συνδυασμό και την οργάνωση των στοιχείων της μουσικής, έτσι ώστε να αποδώσουν και να μεταδώσουν με τον καλύτερο τρόπο μουσικές ιδέες, εικόνες και συναισθήματα.

Ο αυτοσχεδιασμός είναι η αυθόρμητη δημιουργία μουσικής χωρίς οποιαδήποτε πρόθεση για αναθεώρηση ή βελτίωση και μπορεί να είναι φωνητικός, κινητικός ή με μουσικά όργανα. Η σύνθεση αναφέρεται στη δημιουργία μουσικής, όπου υπάρχουν δυνατότητες πειραματισμού, επιλογής, απόρριψης, διόρθωσης, βελτίωσης, μέχρι την κατάληξη στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και τέλος στην καταγραφή της τελικής μορφής της σύνθεσης. Η μουσική δημιουργία προσφέρει ευκαιρίες ανάδειξης της δημιουργικότητας των παιδιών και καλλιέργειας της πρωτοτυπίας και της δεξιοτήτας εξεύρεσης λύσεων.

1.4. Μουσική ανάγνωση και γραφή

Σε σύνδεση με τις δραστηριότητες μουσικής πράξης (ενεργητική μουσική ακρόαση, εκτέλεση, μουσική δημιουργία) είναι σημαντικό, ανάλογα με τις δυνατότητες των παιδιών κάθε ηλικίας και τις κατάλληλες μεθόδους διδασκαλίας, να δίνονται ευκαιρίες στους/στις μαθητές/-τριες να συνδυάσουν τους μουσικούς ήχους με σύμβολα και να γνωρίσουν τρόπους αναπαράστασης της μουσικής μέσω αυτοσχέδιας, συμβατικής/μη συμβατικής μουσικής σημειογραφίας, καθώς και μέσω της χρήσης εργαλείων και εφαρμογών της ψηφιακής τεχνολογίας για την καταγραφή των μουσικών δημιουργιών/συνθέσεων τους.

2. Διδακτική μεθοδολογία της μουσικής

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται συγκεκριμένες διδακτικές μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στον αποτελεσματικό σχεδιασμό της μουσικής διδασκαλίας/μάθησης, σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις στον τομέα των επιστημών της εκπαίδευσης και της μουσικής παιδαγωγικής.

2.1. Βιωματική μάθηση

Το Π.Σ. Μουσικής βασίζεται στις αρχές της βιωματικής/ ενεργητικής μάθησης και διδασκαλίας. Η βιωματική μάθηση δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον σημαντικό ρόλο που παίζει η εμπειρία κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και επιδιώκει τη διανοητική και συναισθηματική κινητοποίηση των μαθητών/-τριών. Στο πλαίσιο βιωματικών μαθησιακών προσεγγίσεων προάγεται η ενεργός συμμετοχή του/της μαθητή/-τριας στην εκπαιδευτική διαδικασία, η απελευθέρωση της δημιουργικότητάς του/της και η ανάληψη ευθύνης για την πορεία της μάθησής του/της. Κατά την εφαρμογή της βιωματικής μάθησης στη μουσική διδασκαλία επιδιώκεται η θεωρία να γίνεται κατανοητή μέσα από βιωματικές εμπειρίες των μαθητών/-τριών και κάθε νέα δεξιότητα και έννοια να κατακτιέται αξιοποιώντας κατάλληλες τεχνικές και μέσα, με αφετηρία την προϋπάρχουσα γνώση και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών.

2.2. Διερευνητική μάθηση

Η διερευνητική μάθηση (inquiry-based learning) στηρίζεται κυρίως στις αναζητήσεις, απορίες και ερωτήσεις των μαθητών/-τριών, παρά στην παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου από τον/την εκπαιδευτικό. Στόχος της διερευνητικής μάθησης είναι η μετατόπιση του βάρους της διδασκαλίας στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η μέγιστη εμπλοκή και αυτενέργεια των μαθητών/-τριών. Η ανακαλυπτική/ διερευνητική προσέγγιση δίνει έμφαση στη διευκόλυνση της μάθησης μέσα από την κατανόηση των δομών και των επιστημονικών αρχών κάθε γνωστικού αντικειμένου, τον τρόπο σκέψης των μαθητευόμενων, καθώς και την ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων μάθησης.

2.3. Συνεργατική μάθηση

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις διδασκαλίας και μάθησης, οι οποίες χρησιμοποιούν μικρές ομάδες σε διάφορες μορφές ομαδοκεντρικών και συνεργατικών προσεγγίσεων, επιδρούν θετικά στις επιδόσεις των μαθητών και μαθητριών, στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησής τους και βελτιώνουν τις μεταξύ τους σχέσεις, μεγιστοποιώντας τα αποτελέσματα της διδασκαλίας ως επακόλουθο της κοινωνικής μάθησης. Βέβαια, η ύπαρξη ομάδων μέσα στην τάξη δεν καθιστά από μόνη της αποτελεσματική τη διαδικασία. Απαιτείται συστηματική καλλιέργεια δεξιοτήτων συνεργατικής μάθησης, ώστε η συνεργασία των μαθητών/-τριών να είναι γόνιμη και δημιουργική.

Η μουσική διδασκαλία, η οποία βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μάθηση, επικεντρώνεται στη μουσική αλληλεπίδραση ανάμεσα στους/στις μαθητές/-τριες. Ο/Η εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να καθοδηγήσει τους/τις μαθητές/-τριες προς τη σωστή κατεύθυνση, επιβλέποντας και διευκολύνοντας τη μάθηση και τις μουσικές διεργασίες, λειτουργώντας ως υποστηρικτής της αλληλεπίδρασης και της μάθησης. Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν ένα μέρος του ρόλου του/της εκπαιδευτικού, αποτελούν μοντέλο ο ένας για τον άλλον, βοηθούν ο ένας τον άλλον, ώστε να αποκτήσουν μουσικές δεξιότητες και γνώσεις («αμοιβαία διδασκαλία»). Η πρόκληση στην προσέγγιση αυτή της μουσικής διδασκαλίας και μάθησης είναι

η βέλτιστη ενεργοποίηση για την κατάκτηση μουσικών γνώσεων, δεξιοτήτων και θετικών στάσεων. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οι μαθητές και οι μαθήτριες αναλαμβάνουν με φυσικό τρόπο μια ποικιλία μουσικών ρόλων και καθηκόντων ως ομότιμοι και συνεργάτες.

2.4. Διαθεματικότητα

Οι διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις επιχειρούν την υπέρβαση των διαχωριστικών ορίων που έχουν θέσει οι διαφορετικοί επιστημονικοί κλάδοι στη διάρκεια των ετών, ώστε να επιτευχθούν μορφές συνεργασίας και σύμπραξης μεταξύ των διδασκόμενων μαθημάτων με σκοπό την ενιαία προσέγγιση μιας θεματικής ενότητας από όλες τις δυνατές πλευρές. Η διαθεματικότητα έχει πλήθος εφαρμογών στη μουσική αγωγή. Η δύναμη της μουσικής να ενεργοποιεί τις αισθήσεις την αναδεικνύει σε ένα «εργαλείο» μάθησης με ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η σύνδεση λοιπόν με άλλα γνωστικά αντικείμενα θα πρέπει να είναι αμφίδρομη και να εξυπηρετεί εξίσου τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, τόσο στη μουσική όσο και στα άλλα γνωστικά αντικείμενα. Η διαχρονική σύνδεση της μουσικής με τις άλλες τέχνες, όπως το θέατρο, ο κινηματογράφος, οι εικαστικές τέχνες, ο χορός, οδηγεί σε διαθεματικές προσεγγίσεις των τεχνών με στόχο την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της αισθητικής καλλιέργειας, καθώς και την αντίληψη της άρρηκτης σχέσης μεταξύ των διαφόρων μορφών τέχνης και της παράλληλης πορείας τους κατά την εξέλιξη του πολιτισμού. Η ολιστική προσέγγιση στην καλλιτεχνική παιδεία μπορεί να προσφέρει ιδιαίτερα πλούσιες εκπαιδευτικές εμπειρίες στους/στις μαθητές/-τριες, αξιοποιώντας μεταξύ των τεχνών τη συνεργατική και συμπεριληπτική προσέγγιση.

2.5. Μάθηση βάσει έργου/Project Based Learning (PBL)

Πρόκειται για μια μαθητοκεντρική διδακτική μέθοδο, με την εφαρμογή της οποίας οι μαθητές και οι μαθήτριες αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες μέσα από την ενεργή συμμετοχή και διερεύνηση πραγματικών ερωτήσεων ή αυθεντικών προκλήσεων/προβλημάτων που έχουν εφαρμογή στον πραγματικό κόσμο. Βασίζεται στις αρχές του εποικοδομισμού, στην άποψη δηλαδή ότι οι μαθητές/-τριες κατασκευάζουν ενεργά τη γνώση μέσα από την κατανόηση του κόσμου που τους/τις περιβάλλει. Η μάθηση βάσει έργου ενισχύει τη συλλογική δράση, συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση και στην αυτονομία των μαθητών/-τριών, και ενισχύει την κριτική ικανότητα. Αποτελεί μία σύγχρονη διεύρυνση της προσέγγισης του «Project» αξιοποιώντας τη σύγχρονη εξέλιξη της παιδαγωγικής επιστήμης.

2.6. Συμπεριληπτική εκπαίδευση

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση είναι μια ανοικτή συνηχής διαδικασία κατά την οποία ενισχύεται και βελτιώνεται το εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε αυτό να μπορεί να μεριμνήσει και να παρέχει ευκαιρίες μάθησης σε όλους τους/τις μαθητές/-τριες ανεξαιρέτως των ιδιαίτερων πολιτισμικών στοιχείων ή στοιχείων ταυτότητας (ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, φύλο, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, θρησκευτικό υπόβαθρο), τα οποία αναγνωρίζονται και αξιοποιούνται χωρίς διακρίσεις και

διαχωρισμούς. Η ισότιμη πρόσβαση στο μάθημα της Μουσικής για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα κάθε εκπαιδευτικού της Μουσικής. Η εφαρμογή της διαφοροποιημένης αλλά και διαπολιτισμικής διδασκαλίας στη μουσική αγωγή και στην εκπαίδευση γενικότερα συνιστά μια ενδιαφέρουσα και δημιουργική προσέγγιση ως προς την επίτευξη της συμπεριληψης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

2.7. Διαφοροποιημένη διδασκαλία

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία αναφέρεται στη δημιουργία διαφορετικών δρόμων μέσα από τους οποίους μαθητές/-τριες με διαφορετικά ενδιαφέροντα, ικανότητες και μαθησιακές ανάγκες προσεγγίζουν τη γνώση και την κατανοούν. Στη σύγχρονη τάξη και στο σύγχρονο σχολείο είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες διαφέρουν μεταξύ τους. Η διαφορετικότητα μπορεί να είναι κοινωνική, πολιτισμική, οικονομική, νοητική, σωματική, ακόμα και ηλικιακή. Οι μαθητές/-τριες βρίσκονται σε διάφορα επίπεδα μαθησιακής ετοιμότητας και αναπόφευκτα έχουν πολύ διαφορετικά προφίλ νοημοσύνης και στιλ μάθησης. Χαρακτηρίζονται από ποικιλία αναγκών, ενδιαφερόντων και εμπειριών. Το περιεχόμενο και οι διδακτικές στρατηγικές που χρησιμοποιεί ο/η εκπαιδευτικός, επομένως, είναι απαραίτητο να διαφοροποιούνται και να εξατομικεύονται ανάλογα με τις μουσικές προτιμήσεις των μαθητών/-τριών, τις μουσικές δεξιότητές τους, καθώς και τις ανάγκες τους. Με τον τρόπο αυτό περισσότεροι/-ες μαθητές/-τριες θα αναπτύξουν μουσικές γνώσεις, δεξιότητες και θετικές στάσεις, βιώνοντας θετικά συναισθήματα.

2.8. Διαπολιτισμική διδασκαλία

Στην περίπτωση της συνύπαρξης διαφορετικών εθνοτικών ομάδων (πολυπολιτισμικό περιβάλλον), είναι απαραίτητη η γνωριμία των μαθητών/-τριών με τον πολιτισμό, καθώς και η κατανόηση και αποδοχή του «άλλου», προκειμένου η συνύπαρξη των διαφόρων κοινωνικών και εθνοτικών ομάδων να είναι αρμονική. Η επαφή με μια ποικιλία μουσικών πολιτισμών και ιδιαίτερα εκείνων των χωρών καταγωγής των μαθητών/-τριών, παράλληλα και σε διάλογο με τον γηγενή μουσικό πολιτισμό (διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση) αποτελεί μια ενδεδειγμένη συμπεριληπτική τακτική. Μια τέτοια προσέγγιση κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική στη σύγχρονη εποχή, καθώς οι σημερινοί/-ές μαθητές/-τριες και αυριανοί παγκόσμιοι πολίτες έχουν ήδη και θα έχουν στο μέλλον πολύ περισσότερες επαφές και αλληλεπιδράσεις με ανθρώπους από διαφορετικά εθνοτικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα από ό,τι ίσχυε στο παρελθόν.

2.9. Χρήση Μουσικής Τεχνολογίας και Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Η χρήση τεχνολογικών εργαλείων στην εκπαιδευτική διαδικασία υποστηρίζεται από σύγχρονες θεωρίες μάθησης και ψυχολογίας, που αποτελούν τη βάση των νέων Προγραμμάτων Σπουδών. Τα παιδιά και οι νέοι/-ες του σήμερα χαρακτηρίζονται ως «γηγενείς» της ψηφιακής εποχής, γεγονός που επιβάλλει νέους τρόπους διδασκαλίας και μάθησης, ώστε να αναπτυχθούν οι νέοι εγγραμματισμοί, που είναι απαραίτητοι στον σύγχρονο άνθρωπο: η αναζήτηση, η κριτική επιλογή και η ανάλυση

της πληροφορίας από πολυμεσικές πηγές, καθώς και η διαδικτυακή συνεργασία για την ανταλλαγή και δημιουργία αποτελεσμάτων με συμμαθητές/-τριες και άλλες κοινότητες μάθησης. Συνεπώς, η χρήση μουσικής τεχνολογίας μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες και δυνατότητες που προηγουμένως δεν ήταν εφικτές και στους τρεις άξονες της μουσικής διδασκαλίας: ενεργητική μουσική ακρόαση, εκτέλεση, μουσική δημιουργία και παράλληλα διευκολύνει την επικοινωνία με ακροατήρια εκτός τάξης και την εξατομίκευση του μαθήματος (ενταξιακή εκπαίδευση). Επιπλέον, η εφαρμογή της σύγχρονης και της ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ) είναι απαραίτητη, όταν δεν καθίσταται εφικτή η διαζώσης διδασκαλία στη φυσική τάξη, λόγω ειδικών συνθηκών. Ο σχεδιασμός εξ αποστάσεως μαθημάτων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και ενδιαφέροντα των παιδιών κάθε τάξης και να βασίζεται σε απλές και σαφείς οδηγίες, στις οποίες μπορούν να ανταποκριθούν εύκολα οι μαθητές/-τριες. Εκτός από την εφαρμογή της εξΑΕ όταν οι συνθήκες το επιβάλλουν, δύναται αυτή να αξιοποιείται στο πλαίσιο της Μικτής Μάθησης (Blended Learning), κατά την οποία συνδέεται η διαζώσης διδασκαλία στο σχολείο με τη μάθηση μέσω διαδικτύου, στοχεύοντας στην εξατομικευμένη εμπειρία μάθησης και βελτιστοποιώντας την αλληλεπίδραση στη φυσική τάξη. Τέλος, η χρήση των νέων τεχνολογιών θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο εξυπηρέτησης των μουσικών στόχων του Προγράμματος Σπουδών και μέσα από παιδαγωγικές προσεγγίσεις που προάγουν την κριτική, αναλυτική και δημιουργική σκέψη, τη συνεργατική μάθηση, την αυτενέργεια, τη λήψη πρωτοβουλιών, την εξερεύνηση και τον πειραματισμό.

2.10. Εποπτικά και οπτικοακουστικά μέσα

Τα εποπτικά και οπτικοακουστικά μέσα αποτελούν επίσης απαραίτητο συμπλήρωμα του μαθήματος της Μουσικής. Με τον όρο «εποπτικά μέσα» εννοούνται τα μέσα μετάδοσης εκπαιδευτικού περιεχομένου, με σκοπό τη διδασκαλία να γίνεται πιο ενδιαφέρουσα και παραστατική. Με τα εποπτικά μέσα αποδίδονται με σαφήνεια έννοιες, σχέσεις και φαινόμενα και προκαλείται ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων. Ανάμεσα στα εποπτικά μέσα ανήκουν τα αντικείμενα προς επίδειξη, κατηγορία στην οποία συγκαταλέγονται τα μουσικά όργανα. Απαραίτητη επίσης είναι η ύπαρξη οπτικοακουστικών μέσων (CD, DVD ή, συνηθέστερα, αρχεία ήχου και εικόνας, αποθηκευμένα ή από εκπαιδευτικές πλατφόρμες στο διαδίκτυο). Άλλες υλικοτεχνικές προϋποθέσεις για τη διδασκαλία του μαθήματος αφορούν στη χρήση κατάλληλης αίθουσας διδασκαλίας, καθώς και στην ύπαρξη χώρου και κατάλληλου εξοπλισμού για την υποστήριξη μουσικών εκδηλώσεων στο πλαίσιο της σχολικής ζωής.

2.11. Δεξιότητες του 21ου αιώνα

Στον 21ο αιώνα η τεχνολογία διαμορφώνει νέες συνθήκες εκπαίδευσης, εργασίας και καθημερινής ζωής. Οι δεξιότητες που απαιτεί η κοινωνία του 21ου αιώνα είναι η ευέλικτη αντιμετώπιση των προβλημάτων, η αποτελεσματική επικοινωνία και διαχείριση της πληροφορίας, η συνεργασία προς εξεύρεση λύσεων και η παραγωγή νέας γνώσης. Καθίσταται, λοιπόν, αναγκαίο η τυπική εκ-

παίδευση να εφοδιάζει με ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων τους/τις μαθητές/-τριες που ανοίγουν τον δρόμο για την προσωπική ολοκλήρωση και ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την ιδιότητα του ενεργού πολίτη.

Το μοντέλο δεξιοτήτων του 21ου αιώνα περιλαμβάνει γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις. Οι δεξιότητες ομαδοποιούνται σε τέσσερις κατηγορίες:

Α. Δεξιότητες μάθησης (4C's): επικοινωνία, συνεργασία, κριτική σκέψη, δημιουργικότητα.

Β. Δεξιότητες ζωής (soft skills): δεξιότητες κοινωνικής ζωής, ψηφιακής ιθαγένειας, διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης, επιχειρηματικότητας.

Γ. Δεξιότητες της τεχνολογίας, της μηχανικής, της επιστήμης: δεξιότητες τεχνολογίας, διαχείρισης μέσων, ρομποτική.

Δ. Δεξιότητες του νου: στρατηγική σκέψη, πλάγια σκέψη, ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός, κατασκευές-παιχνίδια-εφαρμογές, δεξιότητες υπολογιστικής σκέψης.

Οι δεξιότητες του 21ου αιώνα, σε συνδυασμό με τις δεξιότητες που προτάσσει το Συμβούλιο της Ευρώπης και τις δεξιότητες που αναφέρονται από τις συστάσεις του ΟΟΣΑ, συγκροτούν ένα σώμα δεξιοτήτων της προσωπικότητας του ατόμου. Όλες οι δεξιότητες οφείλουν να βρίσκονται στον πυρήνα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού και στο σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Λαμβάνοντας υπόψη την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα στο μάθημα της Μουσικής, αναπτύσσονται -πλέον των μουσικών- και ευρείες δεξιότητες, υπογραμμίζοντας τη σημασία του μαθήματος για την σχολική και κοινωνική ζωή του ατόμου.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Εκπαιδευτική αξιολόγηση είναι η διαδικασία εκτίμησης/αποτίμησης διαφόρων όψεων μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η αξιολόγηση αποτελεί βασική συνιστώσα της εκπαιδευτικής πράξης, καθώς υποστηρίζει την ανατροφοδότηση του/της μαθητή/-τριας, με στόχο την ατομική ενθάρρυνση και καθοδήγηση και την ενίσχυση της ετοιμότητας για μουσική μάθηση, ενώ παράλληλα πληροφορεί διαρκώς τον/την εκπαιδευτικό για την πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με στόχο τη βελτίωση και αναπροσαρμογή της διδασκαλίας και την ανταπόκρισή του/της στις εξατομικευμένες ανάγκες των μαθητών/-τριών. Επιπλέον, παρέχει πληροφόρηση στους γονείς/

κηδεμόνες για τα μαθησιακά αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί. Η αξιολόγηση αφορά στις καθημερινές αλληλεπιδράσεις εκπαιδευτικού και μαθητών/-τριών, είναι συστατικό στοιχείο της μάθησης και της διδασκαλίας και «τεκμηριώνει» το πώς μαθαίνει το παιδί (διαδικασία της μάθησης), αλλά και το τι μαθαίνει (αποτελέσματα της μάθησης). Επομένως, η αξιολόγηση είναι ενσωματωμένη στη διδασκαλία και αποτελεί μέσο ανατροφοδότησης τόσο για τον/την μαθητή/-τρια όσο και για τον/την εκπαιδευτικό.

Η φύση του μαθήματος της Μουσικής (πρακτικός και εργαστηριακός χαρακτήρας, έμφαση στις μουσικές δεξιότητες, κατανόηση μουσικών εννοιών, καλλιέργεια στάσεων και μουσικών συμπεριφορών), καθώς και το μεγάλο εύρος των δραστηριοτήτων που προβλέπονται στο ΠΣ Μουσικής (μουσική ακρόαση, εκτέλεση, μουσική σύνθεση/αυτοσχεδιασμός, μουσική σημειογραφία, χρήση ψηφιακών μέσων, σύνδεση με άλλα γνωστικά αντικείμενα) απαιτούν ποικιλία μέσων αξιολόγησης προκειμένου να συγκεντρωθούν πληροφορίες από τον/την εκπαιδευτικό για όλες τις διαστάσεις του μαθήματος, καθώς και των γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών. Τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει επομένως ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι όχι μόνο ποσοτικά, αλλά και ποιοτικά και να ενσωματώνονται με φυσικό τρόπο στις μουσικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν οι μαθητές/-τριες κατά τη ροή του μαθήματος (αυθεντική αξιολόγηση).

Η εφαρμογή μεθόδων αυθεντικής αξιολόγησης ενισχύει την αυτοεκτίμηση του/της μαθητή/-τριας, την ενθάρρυνση της προσπάθειάς του/της και τον προσδιορισμό των ενδιαφερόντων του/της. Όταν οι μαθητές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν την αξιολόγηση, να τη συνδιαμορφώσουν και να αναστοχάζονται στα αποτελέσματα που αποδίδει, αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και της παραγόμενης γνώσης. Ως μέθοδοι κατάλληλες για την αξιολόγηση της μουσικής μάθησης στο Δημοτικό Σχολείο, στο πλαίσιο της αυθεντικής αξιολόγησης, προτείνονται: α. η παρατήρηση, β. η αυτοαξιολόγηση και η ετεροαξιολόγηση, γ. ο ατομικός φάκελος μαθητή/-τριας (portfolio), δ. οι συζητήσεις και ε. αξιολόγηση μέσω ψηφιακών μέσων.

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΟΥΣΙΚΗ – Α΄, Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.1. Παλμός – Ρυθμός Παλμός – Ρυθμός Ρυθμικές αξίες: μισό, τέταρτο-όγδοο, παύση τετάρτου. Μέτρα: απλά μέτρα 2/4, 3/4, 4/4 και 5/8, 7/8 (βιωματικά).	Να διακρίνουν τη διάρκεια του ήχου (π.χ. ήχοι στιγμιαίοι – ήχοι μεγάλης διάρκειας). Να διακρίνουν και να αποδίδουν κινητικά τον παλμό και τα δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου. Να προσεγγίσουν βιωματικά τον παλμό εύληπτων και οικείων μέτρων, όπως των 2/4, των 3/4, των 4/4, των 5/8 και των 7/8. Να ανακαλούν και να εκτελούν απλά ρυθμικά σχήματα σε διάφορα μέτρα με τη φωνή, με μουσικά όργανα, συμβατικά ή/και αυτοσχέδια και ηχηρές κινήσεις του σώματος. Να αποδίδουν φωνητικά απλό ρυθμικό κείμενο χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών (chanting). Να κωδικοποιούν με μη συμβατική ή και συμβατική μουσική σημειογραφία απλά ρυθμικά σχήματα, τα οποία περιλαμβάνουν τις αξίες του τετάρτου, του ογδόου και την παύση τετάρτου. Να εκτελούν κατ' αναλογία απλά ρυθμικά σχήματα, αποκωδικοποιώντας αυτοσχέδια ή και συμβατική μουσική σημειογραφία. Να προσεγγίσουν τον ρυθμό του λόγου. Να αυτοσχεδιάζουν δημιουργώντας απλά ρυθμικά σχήματα. Να αναγνωρίζουν συγκεκριμένες ρυθμικές έννοιες κατά τη διάρκεια ακροάσεων και να εξωτερικεύουν την αντίληψή τους για αυτές με διάφορους τρόπους (με κίνηση, με ρυθμική συνοδεία, με δημιουργία μη συμβατικής σημειογραφικής απεικόνισης, με προφορικό λόγο). Να αποδίδουν τον ρυθμό συνοδεύοντας τραγούδια με τη χρήση απλών κρουστών οργάνων ή/και ηχηρών κινήσεων. Να τραγουδούν επιλεγμένο ρεπερτόριο τραγουδιών με ρυθμική ακρίβεια.
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία Τονικό ύψος (ψηλοί-χαμηλοί φθόγγοι) – Ανιούσα – Κατιούσα – Ισοϋψής μελωδία – Πεντατονική κλίμακα.	Να διακρίνουν ψηλούς και χαμηλούς ήχους του φυσικού ή τεχνητού περιβάλλοντος. Να χειρίζονται ελεύθερα και να πειραματίζονται με τις δυνατότητες της φωνής τους. Να αναγνωρίζουν τη μελωδία τραγουδιών που έχουν μάθει. Να διακρίνουν και να αποδίδουν με κίνηση την κατεύθυνση μελωδιών (ανιούσες, κατιούσες, ισοϋψείς) μέσα από ειδικά διαμορφωμένες ασκήσεις, επιλεγμένα τραγούδια και ακροάσεις.

1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής		Να συγκρίνουν δυο τρεις νότες με κριτήριο το τονικό ύψος. Να εκτελούν σε τονικά κρουστά μουσικά όργανα απλές και σύντομες μελωδίες μιμητικά ή ακολουθώντας μια μη συμβατική ή συμβατική παρτιτούρα [απλά μελωδικά σχήματα (τέταρτα, ζεύγη ογδών, παύση τετάρτου)] σταδιακά μέχρι 5-6 νότες (σολ4, μι4, ρε4, ντο4, φα4, λα4) και σύντομες μελωδίες μέχρι 2μ ή κατά προτίμηση τμήματα διδαγμένων τραγουδιών. Να τραγουδούν επιλεγμένο ρεπερτόριο τραγουδιών με σχετική τονική ακρίβεια, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής τους. Να τραγουδούν απλές και σύντομες μελωδίες με μίμηση. Να αυτοσχεδιάζουν με τη φωνή πάνω σε απλά μελωδικά σχήματα, αποτελούμενα από δύο τρεις νότες. Να αποκωδικοποιούν και να εκτελούν φωνητικά απλά μελωδικά σχήματα με βάση μη συμβατική ή και συμβατική παρτιτούρα (κατά προτίμηση τμήματα γνωστών τραγουδιών με έως τρεις φθόγγους). Να δημιουργούν απλές και σύντομες μελωδίες σε κρουστά όργανα μελωδίας (ξυλόφωνο, μεταλλόφωνο, γκλόκενσπιλ, καμπανούλες chimes κτλ.) με βάση τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό.
	1.3. Μορφή Μουσική φράση, Διμερής μορφή – Τριμερής μορφή – Μορφή Ρόντο (βιωματικά).	Να προσεγγίσουν διαισθητικά την έννοια ενός ολοκληρωμένου μουσικού νοήματος. Να διακρίνουν την αρχή και το τέλος μιας μουσικής φράσης. Να τραγουδούν εκφραστικά με αίσθηση των φράσεων. Να αναγνωρίζουν τις επαναλήψεις και εναλλαγές των μουσικών φράσεων, μερών σε τραγούδια και μουσικές ακροάσεις και να ανταποκρίνονται σε αυτές βιωματικά (με κίνηση ή εικονική σημειογραφία). Να προσεγγίσουν διαισθητικά τη διμερή, την τριμερή μορφή και τη μορφή ρόντο. Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας μορφολογικά στοιχεία της μουσικής.
	1.4. Δυναμική Αγωγή Δυνατά-σιγά – Σταδιακή αύξηση και μείωση της έντασης.	Να ξεχωρίζουν ήχους που διαφέρουν ως προς την ένταση. Να διακρίνουν βιωματικά τις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο και να αναγνωρίζουν τη διαφορά της σταδιακής και της ξαφνικής αυξομείωσης της έντασης. Να αποδίδουν φωνητικά τις μεταβολές της έντασης κατά την εκτέλεση ενός τραγουδιού, ακολουθώντας τις χειρονομικές υποδείξεις του/της εκπαιδευτικού. Να ανταποκρίνονται σε μια ακρόαση με χαρακτηριστικές και εμφανείς αλλαγές στη δυναμική μέσω κίνησης, ρυθμικής συνοδείας ή επιπόησης μη συμβατικής σημειογραφίας (αυτοσχέδιας, εικονικής) με τρόπο που να επιδεικνύει την κατανόησή τους για την έννοια της δυναμικής.

1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής		Να εκτελούν στα μουσικά όργανα απλά ρυθμικά σχήματα ή σύντομες μουσικές φράσεις αποτελούμενες από 2-3 φθόγγους, με διαφορετική δυναμική (σιγά, δυνατά, με βαθμιαία αύξηση της έντασης ή με βαθμιαία μείωση της έντασης), ακολουθώντας τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού ή ερμηνεύοντας/ αποκωδικοποιώντας μη συμβατική παρτιτούρα. Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας έννοιες της δυναμικής.
	1.5. Χρονική Αγωγή/tempo Αργά-γρήγορα – Σταδιακή αύξηση και μείωση της ταχύτητας.	Να διακρίνουν από το φυσικό και τεχνητό περιβάλλον ήχους που είναι γρήγοροι και ήχους που είναι αργοί. Να μιμούνται γρήγορους ή αργούς ήχους από το φυσικό και τεχνητό περιβάλλον με τη φωνή ή με μουσικά όργανα. Να αποδίδουν με κίνηση ήχους του φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος που διαφέρουν ως προς την ταχύτητα. Να κατανοήσουν την έννοια της χρονικής αγωγής στη μουσική και να αναγνωρίζουν τα μουσικά έργα που έχουν αργή ή γρήγορη χρονική αγωγή. Να εξωτερικεύουν την αντίληψή τους για τη χρονική αγωγή των μουσικών κομματιών, ανταποκρινόμενοι/-ες σε αυτά με αντίστοιχες κινήσεις. Να αντιληφθούν τη σχέση της χρονικής αγωγής ενός κομματιού με τη συναισθηματική διάθεση που υποβάλλει και να εκφράζουν λεκτικά τις σκέψεις τους σχετικά με τη σχέση χρονικής αγωγής και ύφους. Να τραγουδούν συγχρονισμένα εφαρμόζοντας εναλλαγές ως προς τη χρονική αγωγή, σύμφωνα με τις οδηγίες ενός μαέστρου. Να αποκωδικοποιούν μη συμβατική σημειογραφία (εικονική, αυτοσχέδια) και να την εκτελούν σε ρυθμικά όργανα, ακολουθώντας κατά την εκτέλεσή τους τη χρονική αγωγή που υποδηλώνεται από αυτήν. Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας έννοιες της ταχύτητας.
	1.6. Ηχόχρωμα Φυσικοί-τεχνητοί ήχοι, Ήχοι ανθρώπινων φωνών, Ήχοι μουσικών οργάνων της τάξης, Ήχοι γνωστών και οικείων μουσικών οργάνων.	Να αναγνωρίζουν ήχους από το φυσικό ή τεχνητό περιβάλλον και να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά τους. Να διακρίνουν τα τρία είδη χροιάς της ανθρώπινης φωνής: ανδρική, γυναικεία, παιδική. Να συνειδητοποιήσουν ότι η χροιά της φωνής κάθε ανθρώπου είναι μοναδική και να σέβονται και να αποδέχονται αυτή τη μοναδικότητα. Να διακρίνουν το διαφορετικό ηχόχρωμα κάθε οικογένειας οργάνων (έγχορδα, πνευστά, κρουστά) και να αναγνωρίζουν τα αντιπροσωπευτικότερα μουσικά όργανα κάθε κατηγορίας με βάση το ηχόχρωμά τους σε επιλεγμένες ακροάσεις. Να αναγνωρίζουν το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της τάξης.

1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής		Να αναγνωρίζουν, να ονομάζουν και να ταξινομούν τα όργανα της τάξης ως προς τη χροιά τους και τον τρόπο παραγωγής του ήχου. Να παράγουν ήχους με διαφορετικούς τρόπους (κρούοντας, σείοντας, τρίβοντας). Να αναπτύξουν οικολογική συνείδηση κατασκευάζοντας αυτοσχέδια μουσικά όργανα από άχρηστα υλικά και να πειραματίζονται με το εύρος των διαφορετικών ηχοχρωμάτων που μπορούν να παράγουν.
2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά	1.7. Συνήχηση 2.1. Ελληνική παραδοσιακή μουσική Δημοτικό τραγούδι.	Να τραγουδούν έναν φθόγγο με τονική ακρίβεια, ενώ ταυτόχρονα ακούγονται ένας ή δύο διαφορετικοί φθόγγοι. Να διακρίνουν κατά την εκτέλεση σε πολυφωνικό όργανο (π.χ. πιάνο, ακορντεόν) τη μελωδία από την εναρμόνισή της. Να διακρίνουν τη διαφορά αραιής και πυκνής υφής σε ακροάσεις φωνητικής και οργανικής μουσικής. Να εκτελούν σε ομάδες απλές ενορχηστρώσεις σε ρίμες, τραγούδια και σύντομες μελωδίες, με χρήση μπουρντού, απλών ρυθμικών οστινάτι ή/ και απλών μελωδικών οστινάτι με δύο τρεις φθόγγους, είτε μιμούμενοι/-ες τον/την εκπαιδευτικό είτε αποκωδικοποιώντας αυτοσχέδια ή και συμβατική σημειογραφία. Να τραγουδούν απλά, από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου, ελληνικά δημοτικά τραγούδια και ειδικότερα παραδοσιακά παιδικά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. Να αντιλαμβάνονται την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον χώρο, τον χρόνο και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων.

2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά		Να ευαισθητοποιούνται απέναντι στο περιβάλλον μέσα από αγερμικά παιδικά τραγούδια και αντίστοιχα έθιμα που πηγάζουν από τη διαχρονική σχέση του ανθρώπου με τη φύση. Να γνωρίσουν θρησκευτικά παραδοσιακά τραγούδια που συνδέονται με εορτές της Ορθόδοξης Εκκλησίας και λατρευτικά έθιμα του λαού μας. Να εκτελούν απλές μελωδίες παραδοσιακών τραγουδιών σε μουσικά όργανα. Να συνοδεύουν ρυθμικά παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια με ηχηρές κινήσεις σώματος και μουσικά όργανα. Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρος της πολιτισμικής μας ταυτότητας. Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.
	2.2. Βυζαντινή μουσική	Να γνωρίσουν απλούς και γνωστούς ύμνους της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής. Να συνδέουν τους ύμνους με παραδοσιακά τραγούδια και έθιμα.
	2.3. Δημοφιλές ελληνικό τραγούδι Αστική λαϊκή μουσική, Σύγχρονοι Έλληνες τραγουδοποιοί.	Να τραγουδούν απλά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά τραγούδια. Να συνδέουν μουσικά έργα Ελλήνων συνθετών με σημαντικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας και να αντιληφθούν διαισθητικά τον ρόλο της ελληνικής μουσικής ως στοιχείου της ιστορικής μας πορείας. Να νιώσουν την αισθητική συγκίνηση που πηγάζει από την ακρόαση και την εκτέλεση τραγουδιών μελοποιημένης ελληνικής ποίησης. Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. Να εκφέρουν και να αρθρώνουν με άνεση, ακρίβεια και εκφραστικότητα τον λόγο, συνδέοντάς τον με τη μελωδία και τον ρυθμό της μουσικής. Να αντιληφθούν διαισθητικά την άρρηκτη σχέση μουσικής και λόγου.
	2.4. Έντεχνη δυτική μουσική Έργα προγραμματικής μουσικής.	Να ανταποκρίνονται ελεύθερα στην ενεργητική ακρόαση της έντεχνης δυτικής μουσικής με ποικιλία τρόπων (κίνηση, εικαστική έκφραση, παντομίμα κτλ.). Να εκφράζουν τα συναισθήματα και τις απόψεις τους για μουσικά έργα έντεχνης δυτικής μουσικής. Να νιώθουν την αισθητική συγκίνηση που απορρέει από την ακρόαση έργων έντεχνης δυτικής μουσικής. Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.
	2.5. Μουσικές του κόσμου	Να προσεγγίσουν βιωματικά τη μουσική από άλλους λαούς και πολιτισμούς με δεκτικότητα και θετική στάση. Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων, στο οποίο περιλαμβάνεται μουσική άλλων λαών και πολιτισμών.

		Να τραγουδούν τραγούδια άλλων λαών και πολιτισμών κατάλληλα για το ηλικιακό τους επίπεδο με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε ακροάσεις μουσικής άλλων λαών και πολιτισμών με ποικιλία εκφραστικών τρόπων (κίνηση, ζωγραφική, παντομίμα κ.λπ.). Να εκτελούν απλά μελωδικά και ρυθμικά σχήματα, χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά ρυθμικά όργανα συνοδεύοντας τραγούδια και μουσική άλλων λαών και πολιτισμών. Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών, καθώς και τις μουσικές προτιμήσεις των συμμαθητών/-τριών τους.
3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	3.1. Μουσική και άλλες τέχνες	Να αντιληφθούν βιωματικά ότι η μουσική, ο χορός και ο λόγος συνδέονται οργανικά. Να εκφράζουν τα συναισθήματα που υποβάλλει ένα μουσικό κομμάτι με κίνηση, δραματοποίηση, παντομίμα και ζωγραφική. Να συνδυάζουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι, τα εικαστικά σε ένα επίπεδο συμβολικό και διαισθητικό. Να προσεγγίζουν την όπερα βιωματικά, χωρίς προϋπάρχουσα θεωρητική γνώση.
3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	Μουσική και Θέατρο (και Θέατρο Σκιών), Μουσική και Χορός, Μουσική και Ποίηση, Μουσική και Εικαστικά, Μουσική και Κινηματογράφος.	
	3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα	Να συνδέουν τη μουσική με τον λόγο, με προμαθηματικές έννοιες, με στοιχεία από τη Μελέτη Περιβάλλοντος κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες).
4. Η Μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	4.1. Σχολικές Εκδηλώσεις	Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο.
	4.2. Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης – Εκπαιδευτικές συναυλίες	Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) στον χώρο του σχολείου ή σε αίθουσες συναυλιών και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την κατάσταση. Να εκτελούν μουσική ομαδικά με επίγνωση του ρόλου του μαέστρου και του δικού τους ρόλου σε ένα μουσικό σύνολο. Να αναπτύξουν αυτοπειθαρχία, αυτοέλεγχο και αυτονομία.
	4.3. Μουσειακή Αγωγή	Να επισκέπτονται μουσεία και θεματικές εκθέσεις που σχετίζονται με τη μουσική (αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα, λαϊκά μουσικά όργανα κτλ.), καθώς και χώρους συναυλιών. Να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στις μουσικές εκδηλώσεις ως μορφή ψυχαγωγίας, πηγή αισθητικής απόλαυσης και τρόπο συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή του τόπου τους.

ΜΟΥΣΙΚΗ – Γ', Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.1. Παλμός – Ρυθμός Ρυθμικές αξίες: τέταρτο, όγδοο, ολόκληρο, μισό, μισό παρεστιγμένο, δέκατα έκτα (βιωματικά). Παύσεις: ολόκληρου, μισού, ογδού. Μέτρα: 2/4, 3/4, 4/4 (5/8, 7/8, 9/8, βιωματικά).	Να επαναλαμβάνουν μιμητικά πιο σύνθετα, από τις προηγούμενες τάξεις, ρυθμικά σχήματα, αποτελούμενα κυρίως από τέταρτα και όγδοα με σαφή διάκριση θέσης και άρσης παίζοντας σε μουσικά όργανα, σε αυτοσχέδια ηχογόνα μέσα ή χρησιμοποιώντας ηχηρές κινήσεις σώματος. Να κατανοήσουν τη μαθηματική σχέση των ρυθμικών αξιών όσον αφορά τη διάρκεια του χρόνου μέσα από τη σύνδεση με εξωμουσικές έννοιες. Να αναγνωρίζουν ακουστικά απλά και πιο σύνθετα μικρά ρυθμικά σχήματα σε σχέση με τη συμβατική τους γραφή (ρυθμικό dictée). Να αναπαράγουν ρυθμικά χαρακτηριστικές μελωδίες από τραγούδια. Να αυτοσχεδιάζουν/συνθέτουν δικά τους ρυθμικά σχήματα. Να διακρίνουν τον παλμό από τον ρυθμό της μελωδίας. Να προσεγγίζουν βιωματικά τον παλμό του μέτρου των 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, 7/8 και 9/8 μέσα από τραγούδια. Να αναγνωρίζουν συγκεκριμένες ρυθμικές έννοιες σε μια ακρόαση με κίνηση, με όργανα, με φωνή και με μη-συμβατική σημειογραφία. Να αποδίδουν φωνητικά ρυθμικό κείμενο που περιέχει και δέκατα έκτα, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών. Να αποδίδουν σύντομα ρυθμικά σχήματα με χρήση τετάρτων και ογδών, π.χ. 2 όγδοα με 1 τέταρτο, συνοδεύοντας τραγούδια με τη χρήση απλών κρουστών οργάνων ή/και ηχηρών κινήσεων.
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία Πεντατονικές κλίμακες, ακουστική διάκριση του μείζονος και του ελάσσονος τρόπου και τρόπων-ήχων της δημοτικής και βυζαντινής μουσικής (βιωματικά).	Να διακρίνουν την κατεύθυνση της ανέλιξης μελωδιών και να ακολουθούν ακουστικά τις μεταβολές της. Να τραγουδούν και να απομνημονεύουν απλές μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων της δυτικής μουσικής (ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι). Να τραγουδούν με σταδιακά περισσότερη ακρίβεια μελωδίες ατομικά και σε ομάδες. Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες από μνήμης μικρές μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων τους. Να εκτελούν στο φλάουτο με ράμφος ή σε μελωδικά όργανα τραγούδια που έχουν μάθει. Να δημιουργούν μελωδίες στο φλάουτο με ράμφος ή σε κρουστό μελωδικό όργανο με βάση τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό. Να αντιληφθούν πώς συμβολίζεται το τονικό ύψος στην ευρωπαϊκή μουσική σημειογραφία και να εξασκηθούν στην ανάγνωση και γραφή των φθόγγων στο διάστημα ντο4-ντο5.

1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.3. Μορφή Διμερής – Τριμερής μορφή, Μορφή Ρόντο ή κυκλική μορφή, θέμα και παραλλαγές (βιωματικά).	Να κατανοήσουν την έννοια της μουσικής φράσης και του θέματος. Να διακρίνουν ακουστικά τα διαφορετικά μέρη μιας μουσικής σύνθεσης και τη διαδοχή των διαφορετικών μερών. Να κατανοήσουν την έννοια της διμερούς (A B) και τριμερούς μορφής (A B A). Να αναγνωρίζουν τη μορφή AB και ABA κατά την ακρόαση μουσικής. Να κατανοήσουν την έννοια της μορφής «θέμα και παραλλαγές» και «ρόντο (κυκλική μορφή)». Να τραγουδούν εκφραστικά με αίσθηση των φράσεων, παίρνοντας αναπνοή στο τελείωμα κάθε φράσης. Να αυτοσχεδιάζουν με τη φωνή ή με απλά όργανα αποδίδοντας μορφολογικά στοιχεία της μουσικής.
	1.4. Δυναμική Αγωγή Όροι δυναμικής αγωγής, (piano, forte, fortissimo pianissimo, crescendo, diminuendo).	Να διακρίνουν βιωματικά και να ανταποκρίνονται στις καταστάσεις και στις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο. Να περιγράφουν τις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς συνειδητά. Να κατανοήσουν τους βασικούς όρους της δυναμικής αγωγής.
	1.5. Χρονική Αγωγή/tempo Όροι χρονικής αγωγής (ταχύτητα), allegro, adagio, accelerando, ritardando.	Να διακρίνουν βιωματικά και να ανταποκρίνονται στις καταστάσεις και στις μεταβολές της χρονικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο. Να περιγράφουν τις μεταβολές της χρονικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς συνειδητά. Να γνωρίσουν τους βασικούς όρους της χρονικής αγωγής. Να διαχωρίζουν τις έννοιες χρονικής αγωγής αργά-γρήγορα από τις έννοιες δυναμικής σιγά-δυνατά, ώστε να μην τις συγχέουν.
	1.6. Ηχόχρωμα Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι, Βασικά είδη μουσικών συνόλων δυτικής μουσικής (συμφωνική ορχήστρα, μπάντα), Βασικά όργανα συνόλων παραδοσιακής μουσικής (ζυγιά-κομπανία), Είδη φωνών.	Να αναγνωρίζουν φυσικούς και ηλεκτρονικούς ήχους, να τους περιγράφουν και να τους κατηγοριοποιούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους. Να αναγνωρίζουν το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της ορχήστρας και της μπάντας. Να διακρίνουν το ηχόχρωμα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων. Να αναγνωρίζουν τα κυριότερα μουσικά όργανα της αρχαίας Ελλάδας. Να διακρίνουν τους τρεις τύπους ανθρώπινης φωνής, ανδρικές, γυναικείες, παιδικές. Να πειραματίζονται με τα διαφορετικά ηχοχρώματα μουσικών οργάνων ή αυτοσχεδίων οργάνων που κατασκεύασαν οι ίδιοι.
	1.7. Συνήχηση Ισοκράτημα (βιωματικά),	Να τραγουδούν έναν φθόγγο ανεξάρτητα από το άκουσμα διαφορετικών άλλων φθόγγων.

	Μπορντούν, Οστινάτο, Κανόνας.	Να διακρίνουν κατά την εκτέλεση σε πολυφωνικό όργανο (π.χ. πιάνο, ακορντεόν) τη μελωδία από την εναρμόνισή της. Να συνοδεύουν τη μελωδία τραγουδιών με μπορντούν ή απλές νότες. Να τραγουδούν απλά μελωδικά οστινάτι και κανόνες, καθώς και τραγούδια ή εκκλησιαστικούς ύμνους με απλό ισοκράτημα. Να εκτελούν δίφωνους ή τρίφωνους κανόνες. Να εκτελούν ταυτόχρονα δύο ή και περισσότερα «στρώματα» ρυθμού ή μελωδίας.
2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά	2.1. Ελληνική παραδοσιακή μουσική Δημοτικό τραγούδι.	Να τραγουδούν πιο σύνθετα, από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου, ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. Να προσεγγίζουν την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον χώρο, τον χρόνο και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον μέσα από δημοτικά ελληνικά τραγούδια που πηγάζουν από την αλληλένδετη σχέση του ανθρώπου με τη φύση. Να εκτελούν μελωδίες παραδοσιακών τραγουδιών σε μουσικά όργανα. Να συνοδεύουν ρυθμικά σε κρουστά μουσικά όργανα παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια που μαθαίνουν. Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρος της πολιτισμικής τους ταυτότητας.
2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά	2.2. Βυζαντινή μουσική	Να γνωρίσουν βυζαντινούς ύμνους και θρησκευτικά παραδοσιακά τραγούδια που συνδέονται με εορτές της Ορθόδοξης Εκκλησίας.
	2.3. Δημοφιλές ελληνικό τραγούδι (Μελοποιημένη ποίηση) Αστική λαϊκή μουσική Σύγχρονοι Έλληνες τραγουδοποιοί.	Να τραγουδούν πιο απαιτητικά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά τραγούδια. Να νιώσουν την αισθητική συγκίνηση από την ακρόαση και την εκτέλεση τραγουδιών μελοποιημένης ελληνικής ποίησης. Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. Να εκφέρουν και να αρθρώνουν με άνεση και εκφραστικότητα τον λόγο με τη μελωδία και τον ρυθμό της μουσικής.
	2.4. Έντεχνη δυτική μουσική Μουσικοί συνθέτες και εκτελεστές, Έργα Περιγραφικής Προγραμματικής μουσικής, Όπερα.	Να ακούν με ευαισθησία ένα έργο έντεχνης δυτικής μουσικής, να εκφράζονται μέσα από αυτό και να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους. Να μπορούν να διακρίνουν κατά την ακρόαση ενός μουσικού έργου τα δομικά και εκφραστικά στοιχεία του και να παρακολουθήσουν την εξέλιξή τους σε όλη τη διάρκειά του. Να προσεγγίσουν την έννοια της διαχρονικότητας της μουσικής και τον ρόλο των δημιουργών της. Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.

	2.5. Μουσικές του κόσμου	Να προσεγγίσουν βιωματικά τη μουσική από άλλους λαούς και πολιτισμούς με δεκτικότητα και θετική στάση. Να ακούν ως ενεργητικοί/-ές ακροατές/-τριες ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων στο οποίο περιλαμβάνεται μουσική άλλων λαών και πολιτισμών. Να αποδίδουν με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια τραγούδια άλλων λαών και πολιτισμών κατάλληλα για το ηλικιακό τους επίπεδο. Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια ακρόαση μουσικής άλλων λαών και πολιτισμών με ποικιλία εκφραστικών τρόπων (κίνηση, ζωγραφική, παντομίμα κ.λπ.). Να συνοδεύουν τραγούδια και μουσική άλλων λαών και πολιτισμών εκτελώντας απλά μελωδικά και ρυθμικά σχήματα με τη φωνή ή απλά ρυθμικά όργανα. Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών.
3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	3.1. Μουσική και άλλες τέχνες (θέατρο, χορός, ποίηση, εικαστικά, κινηματογράφος)	Να βιώσουν ότι η μουσική, ο λόγος και ο χορός συνδέονται οργανικά. Να αντιληφθούν ότι η μουσική είναι μια τέχνη που είναι συνυφασμένη με την ιστορία και τον πολιτισμό του ανθρώπου. Να προσεγγίζουν βιωματικά χωρίς πρότερη γνώση την όπερα. Να συνδυάζουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι και τα εικαστικά βιωματικά σε ένα πλαίσιο υπερβατικό και διαισθητικό. Να αποτιμούν και να αξιολογούν την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.
	3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα	Να συνδέουν τη μουσική με τον λόγο, με προμαθηματικές έννοιες, με στοιχεία από την Ιστορία, τη Μελέτη Περιβάλλοντος κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες).
4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	4.1. Σχολικές εκδηλώσεις	Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο.
	4.2. Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης	Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την κατάσταση.
	4.3. Μουσικακή αγωγή	Να βιώσουν τη σημασία μουσειακών εκθεμάτων και να κατανοήσουν τον ρόλο της μουσικής σε σχέση με τις άλλες τέχνες μέσα από αυτά.

ΜΟΥΣΙΚΗ – Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.1. Παλμός – Ρυθμός Ρυθμικές αξίες και παύσεις: Παρεστιγμένο όγδοο με δέκατο έκτο, όγδοα με δύο δέκατα έκτα, δύο δέκατα έκτα με όγδοο, τρίηχο ογδών. Ρυθμικά σχήματα/μοτίβα (με αξίες και παύσεις από το ολόκληρο έως τα δέκατα έκτα). Μέτρα 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, 7/8, 9/8, Ελλιπές μέτρο, συγκοπή, αντιχρονισμός (βιωματικά). Έννοια του παλμού (χρόνοι ενός μέτρου, εκφρασμένοι με τη βοήθεια μίας βασικής ρυθμικής αξίας). Χρονική αγωγή (tempo, ή ταχύτητα μουσικής).	Να αναγνωρίζουν τις ρυθμικές αξίες και παύσεις από το ολόκληρο έως τα δέκατα έκτα (ανάγνωση, γραφή, ακουστική αναγνώριση). Να απομονώνουν και να αναπαράγουν με ακρίβεια δοθέντα ρυθμικά σχήματα. Να μπορούν να δημιουργούν δικά τους ρυθμικά σχήματα (σε διασύνδεση με τον λόγο ή τη μελωδία). Να μπορούν να εκτελούν ρυθμικά σχήματα με ηχηρές κινήσεις σώματος (body percussion), καθώς και σε κρουστά όργανα τάξης. Να αναπτύξουν δεξιότητες ακριβούς ρυθμικού συντονισμού με τα μέλη της ομάδας (ομορρυθμία ή πολυρρυθμία). Να αναπτύξουν τον ρυθμικό αυτοσχεδιασμό είτε σε φυσικό είτε σε ψηφιακό περιβάλλον. Να αναπτύξουν στάση αναστοχασμού απέναντι στις ομοιότητες και τις διαφορές των ρυθμικών σχημάτων ανάμεσα στα μουσικά είδη της Ελλάδας και του κόσμου. Να αναγνωρίζουν και να αναπαράγουν απλά (2/4, 3/4, 2/8, 3/8) και σύνθετα μέτρα (4/4, 6/8, 7/8, 9/8) σε ένα μουσικό έργο. Να αναγνωρίζουν βασικές έννοιες της ταχύτητας στη μουσική (χρονική αγωγή) και να ενσωματώσουν τους αντίστοιχους όρους. Να αποκτήσουν συνειδητή στάση στο να αναγνωρίζουν τα ρυθμικά σχήματα από το καθημερινό περιβάλλον τους.
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία Μελωδικό μοτίβο, πεντατονικές κλίμακες, μείζονα – ελάσσονα κλίμακα, ύφεση – δίεση (βιωματικά).	Να γνωρίζουν την ανάγνωση και γραφή των μουσικών φθόγγων (και των αλλοιώσεων αυτών) στην ευρωπαϊκή σημειογραφία. Να μπορούν να αναγνωρίσουν την ανιούσα ή κατιούσα κίνηση της μελωδίας. Να μπορούν να τραγουδήσουν με σχετική ακρίβεια τα τονικά ύψη ατομικά και ομαδικά. Να τραγουδούν και να απομνημονεύουν πιο σύνθετες μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων της δυτικής μουσικής (ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι). Να τραγουδούν μια μελωδία σε χρωματική μεταφορά τονικότητας (τρανσπόρτο). Να εκτελούν στη φλογέρα ή σε μελωδικά κρουστά όργανα μελωδίες τραγουδιών που έχουν διδαχθεί. Να αυτοσχεδιάζουν μελωδικά (φωνή, μελωδικά κρουστά). Να μπορούν να αποδίδουν με ορθότητα και καλαισθησία επιλεγμένα τραγούδια στις σχολικές εορτές.

1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής		Να αποκτήσουν στάση συνειδητότητας απέναντι στη διαφοροποίηση του τονικού ύψους στις καθημερινές τους εμπειρίες.
	1.3. Μορφή Διμερής – Τριμερής μορφή, Μορφή Ρόντο, Θέμα και παραλλαγές, Ανοικτή-κλειστή φράση.	Να γνωρίζουν και να διακρίνουν τη διμερή μορφή (AB), την τριμερή μορφή (ABA) και τη μορφή των παραλλαγών (A-A1-A2-A3). Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν μουσική με ηχηρές κινήσεις σώματος (body percussion) φωνή, όργανα, ηχογόνα αντικείμενα δίνοντας έμφαση στις έννοιες της μορφολογίας (AB, ABA, ρόντο, θέμα και παραλλαγές). Να αντιλαμβάνονται συνειδητά τη δομή απλών μουσικών ακουσμάτων.
	1.4. Δυναμική Αγωγή Όροι δυναμικής αγωγής (piano, forte, fortissimo, pianissimo, mezzo forte, mezzo piano, sforzando, subito piano crescendo, diminuendo).	Να γνωρίζουν τη μουσική ορολογία της δυναμικής (fortissimo, forte, mezzo forte, mezzo-piano, piano, pianissimo) και των αλλαγών της (crescendo-diminuendo-subito piano-sforzando). Να μπορούν να περιγράφουν τη δυναμική αγωγή ενός μουσικού έργου με τους αντίστοιχους μουσικούς όρους. Να μπορούν να εκτελούν μουσική, αποδίδοντας διαφοροποιήσεις στη δυναμική. Να δημιουργούν ηχητικά περιβάλλοντα με όρους δυναμικής αγωγής. Να συνειδητοποιούν την ένταση των ήχων της καθημερινότητας.
	1.5. Χρονική Αγωγή Όροι χρονικής αγωγής (allegro, adagio, accelerando, ritardando).	Να γνωρίζουν τη μουσική ορολογία περιγραφής της χρονικής αγωγής (tempo): largo, adante, moderato, allegro, presto και των μεταβολών της (accelerando, ritardando). Να αναγνωρίζουν τις μεταβολές της χρονικής αγωγής στις μουσικές ακροάσεις. Να αξιοποιούν τη διαφοροποίηση του tempo στις μουσικές εκτελέσεις και δημιουργίες τους. Να διαμορφώσουν συνειδητή στάση απέναντι στην ταχύτητα των μουσικών ακροαμάτων της καθημερινής ζωής.
	1.6. Ηχόχρωμα Είδη ορχήστρας, Είδη φωνών, Σύνολα σύγχρονης μουσικής, Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι.	Να αντιληφθούν την κατάταξη των μουσικών οργάνων. Να εξοικειωθούν με το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας. Να διακρίνουν το ηχόχρωμα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων. Να γνωρίζουν μουσικά όργανα άλλων λαών και πολιτισμών. Να αναγνωρίζουν μουσικά όργανα σε σύνολα τζαζ, ροκ και άλλων ειδών μουσικής. Να πειραματίζονται με το ηχόχρωμα της φωνής τους και του σώματός τους (body percussion). Να επεξεργάζονται τα διαφορετικά ηχοχρώματα στις ενορχηστρώσεις τους με τα κρουστά μουσικά όργανα της τάξης.

		Να πειραματίζονται με το ηχόχρωμα αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων. Να πειραματίζονται με διαφορετικά ηχοχρώματα οργάνων χρησιμοποιώντας απλό μουσικό λογισμικό. Να διαμορφώσουν συνειδητή στάση απέναντι στα διαφοροποιημένα ηχοχρώματα των ακουσμάτων της καθημερινής ζωής.
	1.7. Συνήχηση Μονοφωνία, Ομοφωνία, Πολυφωνία, Σύμφωνες – Διάφωνες Συνηχήσεις (Βιωματικά). Μονοφωνικά – Πολυφωνικά μουσικά όργανα, Δίφωνοι – Τρίφωνοι κανόνες.	Να γνωρίζουν τα βασικά είδη συνηχήσεων (ομοφωνία, πολυφωνία). Να διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ μονοφωνίας, ομοφωνίας και πολυφωνίας. Να διακρίνουν τις σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις. Να τραγουδούν δίφωνους και τρίφωνους απλούς κανόνες, απλά μελωδικά οστινάτι, καθώς και τραγούδια με απλό ισοκράτημα. Να διακρίνουν ακουστικά τα μονοφωνικά και πολυφωνικά μουσικά όργανα. Να δημιουργούν συνηχήσεις με μελωδικά κρουστά όργανα. Να εκτελούν ταυτόχρονα δύο ή περισσότερες απλές ρυθμικές ή μελωδικές γραμμές. Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν απλά ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι συνοδεύοντας τραγούδια που μαθαίνουν. Να αντιλαμβάνονται συνειδητά συνηχήσεις στην καθημερινή ζωή.
2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά 2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά	2.1. Ελληνική παραδοσιακή μουσική. Δημοτικό τραγούδι Παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια και χοροί και συναφή έθιμα.	Να αναγνωρίζουν τις συνιστώσες της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής (τραγούδια, οργανικοί σκοποί, χοροί κ.ά.). Να αναγνωρίζουν τα γνωστότερα είδη του δημοτικού τραγουδιού (κλέφτικα, ιστορικά, παραλογές, νανουρίσματα, γαμήλια, ξενιτιά, σκωπτικά, μοιρολόγια). Να τοποθετούν γεωγραφικά τα είδη του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού. Να εκτελούν, φωνητικά και οργανικά, ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. Να συσχετίζουν την ελληνική μουσική παράδοση με τον κύκλο του χρόνου και την κοινωνική ζωή. Να αναπτύξουν συνειδητή στάση αντίληψης της ποικιλομορφίας της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής. Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα.
	2.2. Δημοφιλές ελληνικό τραγούδι (Μελοποιημένη ποίηση, αστικό λαϊκό τραγούδι). Έλληνες τραγουδοποιοί.	Να αναγνωρίζουν τα είδη του ελληνικού τραγουδιού. Να κατανοήσουν τη σχέση της μουσικής με την ποίηση. Να εκτελούν φωνητικά και οργανικά αντιπροσωπευτικά δείγματα ελληνικών τραγουδιών. Να κατανοήσουν τη σχέση της μουσικής με ιστορικά ορόσημα της νεότερης Ελλάδας.

		Να αναπτύξουν συνειδητή στάση της ποικιλομορφίας του ελληνικού τραγουδιού. Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα.
	2.3. Έντεχνη ελληνική μουσική, βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική Μουσικοί, συνθέτες και εκτελεστές. Περίοδοι έντεχνης ελληνικής μουσικής. Περίοδοι της έντεχνης δυτικής μουσικής.	Να αναγνωρίζουν τις περιόδους της έντεχνης ελληνικής μουσικής (αρχαία ελληνική μουσική, βυζαντινή μουσική, νεότερη ελληνική μουσική). Να αναγνωρίζουν τις περιόδους της έντεχνης δυτικής μουσικής (Μεσαίωνας, Αναγέννηση, Μπαρόκ, Κλασικισμός, Ρομαντισμός, Μοντερνισμός). Να κατανοήσουν την εξέλιξη των ειδών ιστορικά. Να αντιπαραβάλλουν την ιστορία της έντεχνης ελληνικής μουσικής με την ευρωπαϊκή. Να αντιληφθούν τον ρόλο της έντεχνης ελληνικής μουσικής στην ελληνική και ευρωπαϊκή μουσική κληρονομιά. Να αντιληφθούν τη διασύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα.
	2.4. Μουσικές του κόσμου	Να προσεγγίσουν βιωματικά την παραδοσιακή μουσική άλλων λαών. Να αναγνωρίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις μουσικές παραδόσεις (μουσικά χαρακτηριστικά, ρεπερτόριο). Να γνωρίσουν ενδεικτικά μουσικά όργανα άλλων μουσικών πολιτισμών. Να εντοπίζουν τη γεωγραφική μετακίνηση/διεθνοποίηση κάποιων παραδοσιακών τραγουδιών. Να αναπτύξουν συνειδητή στάση για την εθνική και διεθνή σημασία των μουσικών παραδόσεων. Να σέβονται και να είναι δεκτικοί/-ές απέναντι στις μουσικές προτιμήσεις των άλλων. Να αντιληφθούν τη διασύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργία.
	2.5. Δημοφιλές δυτικό τραγούδι Gospel, spiritual, rock and roll, rock, pop, disco, reggae, rap, hip-hop, techno.	Να γνωρίσουν τα δημοφιλή μουσικά είδη του 20ού και 21ου αιώνα: εξέλιξη και συσχετισμός. Να μπορούν να κατατάσσουν τα μουσικά ακούσματα τους σε μουσικά είδη. Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν με βάση ρυθμικά, μελωδικά και μορφολογικά στοιχεία δημοφιλών ρευμάτων του 20ού-21ου αιώνα. Να αναπτύξουν συνειδητή στάση προς το ύφος των δημοφιλών μουσικών ακροαμάτων της καθημερινής ζωής. Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική λειτουργία τους.
3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	3.1. Μουσική και άλλες τέχνες	Να βιώσουν ότι η μουσική και η κίνηση συνδέονται οργανικά. Να αποδώσουν με τη φωνή ή με μουσικά όργανα την εντύπωση και τα συναισθήματα που τους δημιουργούν χαρακτηριστικά εικαστικά έργα.

2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά

		Να συνδυάσουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι, τα εικαστικά και την κινούμενη εικόνα σε ένα επίπεδο συμβολικό, υπερβατικό και διαισθητικό. Να συνειδητοποιήσουν τον λειτουργικό ρόλο της μουσικής στον κινηματογράφο. Να συνειδητοποιούν στην καθημερινότητα τον συσχετισμό και την αλληλεπίδραση των τεχνών.
	3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα	Να συνδέουν γνωστικά τη μουσική με τη λογοτεχνία, με μαθηματικές έννοιες, με την ιστορία, με τη γεωγραφία, με το περιβάλλον, με τη φυσική, με την πληροφορική, με στοιχεία από την ιστορία κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες).
4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	4.1. Σχολικές εκδηλώσεις	Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο ενώπιον κοινού.
	4.2. Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης – Εκπαιδευτικές συναυλίες	Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) αντλώντας θετικές κοινές εμπειρίες μέσα στο σχολικό και κοινωνικό πλαίσιο.
	4.3. Μουσειακή Αγωγή	Να βιώσουν τη σημασία μουσειακών εκθεμάτων και να κατανοήσουν τον ρόλο της μουσικής σε σχέση με τις άλλες τέχνες μέσα από αυτά.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών, κατά το σχολικό έτος 2022-2023, θα εφαρμοσθεί πιλοτικά σε όλα τα Πειραματικά Δημοτικά σχολεία της χώρας, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών.

Η περαιτέρω εφαρμογή του θα ορισθεί με νέα υπουργική απόφαση.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 3 Μαΐου 2023

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α' 131 και π.δ. 29/2018/Α' 58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

- Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αίτησης, για την οποία αρκεί η συμπλήρωση των αναγκαίων στοιχείων σε ειδική φόρμα στον ιστότοπο **www.et.gr**.

- Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας μέσω των ΚΕΠ, είτε με ετήσια συνδρομή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών. Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €. Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

Α. Τα κείμενα προς δημοσίευση στο ΦΕΚ, από τις υπηρεσίες και τους φορείς του δημοσίου, αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση **webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.

Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

- Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (**www.et.gr**). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

Ιστότοπος: **www.et.gr**

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)

Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)

Παραλαβή Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

Πείτε μας τη γνώμη σας,

για να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες μας, συμπληρώνοντας την ειδική φόρμα στον ιστότοπό μας.

